

De oorlog in Irak (maart 2003)
Hoe de regering Bush de Amerikaanse bevolking overtuigd heeft

Promotor: Prof. Dr. Tom Sauer

Masterproef voorgelegd met het oog op het behalen van de graad
van Master na Master Internationale Betrekkingen en Diplomatie

Sanne Vercauteren

juni 2009

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Voorwoord	4
Inleiding	5
Deel 1: Theoretisch kader	7
<i>1.1 Traditionele agenda-setting</i>	7
1.1.1 Voorlopers	7
1.1.2 De <i>Chapel Hill study</i> van McCombs en Shaw	7
1.1.3 Definiëring <i>agenda-setting</i>	8
<i>1.2 Media-agenda-building</i>	9
1.2.1 <i>Modelling</i>	9
1.2.2 <i>Two-way process</i>	10
<i>1.3 Political agenda-building</i>	12
1.3.1 <i>Think tanks</i>	13
1.3.2 <i>Trigger events</i>	13
<i>1.4 Second level agenda-setting</i>	14
1.4.1 <i>Key events</i>	14
1.4.2 <i>Framing</i>	15
1.4.3 <i>Priming</i>	16
Deel 2: Case-study – De oorlog in Irak (maart 2003)	17
<i>2.1 De politieke agenda van de regering Bush</i>	17
2.1.1 <i>Project for the New American Century (PNAC)</i>	17
2.1.1.1 <i>Ontstaan en voorstelling</i>	17
2.1.1.2 <i>Doelen</i>	19
2.1.1.3 <i>Political agenda-building als methode</i>	20
2.1.1.4 <i>9/11 als een tweede Pearl Harbor en zijn gevolgen</i>	21
2.1.2 <i>De Weinberger-Powell doctrine en de politics of fear</i>	22
2.1.2.1 <i>Threat meter en de Manichean dichotomy na 9/11</i>	23
2.1.2.2 <i>Axis of Evil</i>	24
2.1.2.3 <i>Irak als DE schurkenstaat</i>	25

2.2 De nieuwsmedia als bondgenoot van de regering Bush	27
2.2.1 <i>The road to war</i>	27
2.2.1.1 <i>FoxNews en zijn marktstrategie</i>	28
2.2.1.2 <i>De Axis of Evil speech, Iraqi Threat speech en Powell-verkoop</i>	28
2.2.2 Irak geen tweede Vietnam	29
2.2.2.1 <i>FoxNews en het patriottisme</i>	30
2.2.2.2 <i>Embedded journalism</i>	31
2.2.2.3 <i>Mediaspektakels: de militaire technologie, Saving Private Lynch affair en Victory speech</i>	32
2.3 De Amerikaanse publieke opinie	33
2.3.1 <i>Rally-round-the-flag</i>	33
2.3.2 <i>Frame break</i>	35
2.3.3 De Amerikaanse presidentsverkiezingen van 2004	38
Besluit	39
Bibliografie	42

Voorwoord

Graag zou ik een aantal mensen willen bedanken voor de steun die zij mij gegeven hebben bij het totstandkomen van deze masterproef.

In de eerste plaats dank ik mijn ouders die mij de mogelijkheid gaven om de Master na Master Internationale Betrekkingen en Diplomatie (IBD) aan de Universiteit Antwerpen (UA) te studeren en mij doorheen het jaar daarbij steeds de nodige steun gegeven hebben.

Ik ben professor Sauer erkentelijk voor zijn raadgevingen als promotor van deze masterproef. Ik dank hem in het bijzonder voor het verbeterwerk en de nuttige tips die hij mij gaf tijdens het verwezenlijken van deze masterproef.

Tot slot gaat er ook een speciaal dankwoordje uit naar Sara, voor het geduldig nalezen van mijn masterproef.

Inleiding

Deze masterproef heeft als onderwerp ‘De oorlog in Irak (maart 2003): Hoe de regering Bush de Amerikaanse bevolking overtuigd heeft’. Dit onderwerp werd niet enkel gekozen omwille van een persoonlijke interesse in en academische kennis over politieke en strategische communicatie, maar vooral ook omwille van zijn maatschappelijke relevantie. Na twee ambtstermijnen kwam er een einde aan het beleid van de regering Bush. Op 4 november 2008 werd Barack Obama verkozen als nieuwe president van de Verenigde Staten (Erkul, 5/11/2008; De Standaard, 5/11/2008a; De Standaard, 5/11/2008b). De regering Obama krijgt echter te maken met grote uitdagingen: oorlogen, klimaatsproblemen, slechte Europese relaties, financiële crisis, Een beleid in teken van verandering is dan ook een noodzaak om de problemen in zowel de Verenigde Staten als in de wereld, achtergelaten door de regering Bush, op te lossen. Omwille van deze problemen is het dan ook zeer slecht gesteld met de populariteit van voormalig president George W. Bush bij de Amerikaanse bevolking (De Morgen, 5/11/2008). Volgens een opiniepeiling van het Pew Research Center had slechts 24% van de Amerikanen in december 2008 nog een positieve opinie over George W. Bush (The Pew Research Center for the People & the Press, 2009a). Dit was een groot verschil met de eerste ambtstermijn toen gemiddeld 70% van het Amerikaanse volk nog steun gaf aan het beleid van president Bush (The Pew Research Center for the People & the Press, 2009f). De Amerikanen keurden toen zelfs één van de meest omstreden punten op de beleidsagenda van de regering Bush goed, namelijk een oorlog met Irak.

Deze bovenstaande informatie wekt een interessante hoofdvraag op om in deze masterproef nader te onderzoeken:

- Hoe heeft de regering Bush de Amerikaanse bevolking overtuigd van de legitimiteit van de oorlog in Irak van maart 2003?

Deze hoofdvraag kan alleen maar opgelost worden door te antwoorden op enkele belangrijke deelvragen:

- Waarom en voor wie was deze oorlog van belang?
- Van welke argumentatie maakte de regering Bush gebruik en waarom werd dit gedaan?
- In hoeverre waren de nieuwsmedia een hulpmiddel?
- Welk effect had dit op de Amerikaanse publieke opinie?

De onderzoeksvragen zullen onderzocht worden aan de hand van een literatuurstudie. Er is namelijk een groot aanbod aan primaire bronnen zoals overheidsdocumenten, secundaire bronnen zoals boeken en wetenschappelijke artikels en andere nuttige bronnen zoals krantenartikels en videomateriaal voorhanden omtrent het thema van deze masterproef. Een literatuurstudie als onderzoeksmethode is daarom uitermate geschikt om deze uitgebreide informatie te interpreteren, te verwerken, af te bakenen, te structureren en weer te geven. Twee belangrijke delen worden onderscheiden in deze masterproef. Het eerste deel bestaat uit een theoretisch kader waarbij de focus gelegd wordt op de *agenda-setting* theorie. Deze theorie werd opgesteld in de jaren '70, maar het idee dat achter deze theorie schuilt, dateert al van de jaren '20 (Dearing & Rogers, 1996: VII, 6-8, 11-13). Doorheen de tijd is deze theorie aan kritiek en verandering onderhevig geweest. Dit stelselmatige veranderingsproces van de traditionele *agenda-setting* naar *second level agenda-setting* wordt in het theoretisch kader naar voor gebracht. Hierbij komen verschillende concepten zoals bijvoorbeeld *media-* en *political agenda-building*, *trigger* en *key events*, *framing* en *priming* en verschillende modellen zoals bijvoorbeeld het *gatekeeper* model, het propaganda model en *media-system dependency* aan bod. Het tweede deel bestaat uit een case-study omtrent het onderwerp van deze masterproef. De onderverdeling dat de *agenda-setting* theorie maakt tussen verschillende agenda's, zoals beschreven zal worden in het theoretisch kader, wordt in deze case-study gerespecteerd. Een onderscheid wordt gemaakt tussen de politieke agenda van de regering Bush, de media-agenda van de Amerikaanse nieuwsmedia en de publieke agenda van de Amerikaanse bevolking. Dankzij de resultaten van deze case-study, aangevuld met bevindingen uit het theoretisch kader, zal in het besluit ten eerste een duidelijk antwoord geformuleerd worden op de deelvragen. Vanuit deze onderzoeksresultaten zal vervolgens een belangrijke conclusie getrokken worden dat een antwoord geeft op de hoofdvraag van deze masterproef. Dankzij deze masterproef zal verder een publieksgericht advies gegeven kunnen worden. Tot slot zullen enkele suggesties gedaan worden voor toekomstig onderzoek.

Er dient echter wel vermeld te worden dat deze masterproef enkele beperkingen heeft. Gezien de beperkte omvang van deze masterproef werd de te onderzoeken tijdsperiode afgebakend, startend in september 2001 en eindigend in november 2004. In deze tijdsperiode werd vervolgens een selectie gemaakt van de belangrijkste optredens en speeches van de regering Bush, werd een selectie gemaakt van de nieuwsmedia waarbij vooral gefocust werd op het commerciële nieuwskanaal FoxNews en werd een selectie gemaakt van de belangrijkste opiniepeilingen van het Amerikaanse volk. Hierdoor zijn de antwoorden op de onderzoeksvragen van deze masterproef in zekere mate beperkt.

Deel 1: Theoretisch kader

1.1 Traditionele agenda-setting

1.1.1 Voorlopers

Al vroeg in de 20ste eeuw raakten onderzoekers in massacommunicatie in de ban van het krachtige instrument *massamedia* (Dearing & Rogers, 1996: 8, 11). Walter Lippmann (1922) was met zijn boek *Public Opinion* hiervan de pionier. In dit boek stelde hij dat de massamedia de belangrijkste schakel zijn tussen gebeurtenissen in het dagelijkse leven en beelden die gevormd worden over deze gebeurtenissen bij het publiek. Met zijn boek over de rol van de massamedia in het vormen van de publieke opinie introduceerde Lippmann een nieuwe onderzoekstraditie. Nadelig was dat er geen onderzoek gedaan werd naar deze hypothese en dat er geen conceptualisering was. Aan het gebrek aan onderzoek kwam een einde door de onderzoekers Lazarsfeld, Berelson en Gaudet (1948), Lazarsfeld en Merton (1964) en Lazarsfeld en McPhee (1954) (Matsaganis & Payne, 2005: 380). Maar de empirische onderzoeksresultaten spraken enkel maar over een minimaal effect van de massamedia op het publiek (Dearing & Rogers, 1996: 12). De hypothese van Lippmann werd niet bevestigd.

1.1.2 De Chapel Hill study van McCombs en Shaw

In 1972 kwam er verandering in het gebrek aan onderzoek en conceptualisering toen de *Chapel Hill study* van McCombs en Shaw gepubliceerd werd in *Public Opinion Quarterly* (Dearing & Rogers, 1996: VII, 6-7, 41; McCombs, 2005: 543). In de *Chapel Hill study* deden McCombs en Shaw onderzoek naar de rol van de massamedia tijdens de presidentiële verkiezingscampagne van 1968 in de Verenigde Staten. De onderzoekers gingen hierbij op zoek naar 100 kiezers waarvan hun stemintentie nog een onuitgemaakte zaak was en daarom nog open stonden voor verschillende informatie. McCombs en Shaw stelden via onderzoek vast dat er vijf veelbesproken thema's waren in de media (*foreign policy, fiscal policy, law and order, civil rights* en *public welfare*) en dat deze thema's ook door het publiek als belangrijk aanzien werden. McCombs en Shaw vonden een sterke correlatie tussen de massamedia en het publiek. De onderzoekers kwamen tot de conclusie dat de massamedia de

publieke agenda vorm geven en dat dit effect een belangrijke rol speelt omdat de publieke agenda bepaalt voor welke presidentskandidaat de kiezers hun stem uitbrengen.

1.1.3 Definiëring *agenda-setting*

McCombs en Shaw gaven aan het effect dat in de *Chapel Hill study* werd beschreven de naam *agenda-setting* en werd omschreven als de media-agenda die de publieke agenda beïnvloedt (Christie, 2006: 522; Scheufele & Tewksbury, 2007: 10; Kioussis & Wu, 2008: 58; Dearing & Rogers, 1996: 7, 12-13). Sinds de *Chapel Hill study* van McCombs en Shaw is *agenda-setting* één van de meest onderzochte en besproken theorieën binnen de massacommunicatie. De oorspronkelijke definiëring van *agenda-setting* is dan ook onderhevig geweest aan verandering. Binnen de *agenda-setting* theorie kunnen drie agenda's onderscheiden worden, namelijk een media-agenda, een publieke agenda en een politieke agenda (Young, 2003: 1673; Dearing & Rogers, 1996: 5-6, 22; Matsaganis & Payne, 2005: 381; Christie, 2006: 522). Een agenda is een verzameling van issues die voor de media, het publiek of de politiek belangrijk zijn op een bepaald moment in de tijd (Christie, 2006: 520). Welke issues belangrijk zijn in de media kan men afleiden uit een inhoudsanalyse van nieuwsberichten (Dearing & Rogers, 1996: 18, 35-36; Scheufele & Tewksbury, 2007: 11). Hierbij wordt rekening gehouden met het aantal berichten waarin een issue aan bod komt en de plaats die deze berichten krijgen. Een belangrijk punt van kritiek op deze inhoudsanalyse is dat er niet gekeken wordt naar de context waarin een issue geplaatst wordt. Er wordt enkel rekening gehouden met het aantal keer dat een issue vermeld wordt in de nieuwsmedia. De publieke agenda dan wordt bijvoorbeeld bepaald aan de hand van de Gallup poll bestaande uit een *Most Important Problem (MIP) question* (Dearing & Rogers, 1996: 17, 40-41, 45-48, 52; Scheufele & Tewksbury, 2007: 11). Het publiek beantwoordt hierbij de vraag wat het belangrijkste probleem is waarmee hun land te maken krijgt. In de Verenigde Staten domineren vijf thema's de publieke agenda, namelijk *foreign affairs issues*, *economic issues*, *social control issues*, *civil rights issues* en *government issues*. Ook de opkomst en het verdwijnen van een issue op de publieke agenda is interessant hierbij te onderzoeken. Critici stellen echter vast dat het antwoord dat het publiek geeft op een *MIP question* afhangt van de vraagstelling. Er is namelijk een verschil tussen de problemen van een land en de problemen van een individu. Kennis over de politieke agenda krijgt men aan de hand van beleidsacties die ondernomen worden omtrent bepaalde issues zoals bijvoorbeeld het introduceren van een nieuwe wetgeving, de inhoud van speeches of briefings, de begroting, ... (Christie, 2006: 520;

Dearing & Rogers, 1996: 18). Buiten het onderscheid dat wordt gemaakt tussen de drie agenda's wordt *agenda-setting* door verschillende auteurs ook omschreven als een proces waarbij de media-agenda in eerste instantie de publieke agenda beïnvloedt en de publieke agenda vervolgens de politieke agenda beïnvloedt (Young, 2003: 1673; Dearing & Rogers, 1996: 5-6, 22; Matsaganis & Payne, 2005: 381; Christie, 2006: 522). De issues waaraan de media belang hechten, zullen ook belangrijk zijn voor het publiek en omwille van het algemene belang vervolgens ook op de politieke agenda verschijnen (McCombs, 2005: 546; McQuail, 2000: 426). Deze *agenda-setting* theorie benadrukt met andere woorden dat de media een krachtig instrument zijn door het indirecte effect dat zij hebben op het publiek (Dearing & Rogers, 1996: 14). Of zoals Bernard Cohen (1963) het formuleert 'The press may not be successful much of the time in telling people what to think, but it is stunningly successful in telling its readers what to think about' (Soroka, 2003: 29; McCombs, 2005: 546).

1.2 Media-agenda-building

Een kanttekening die bij de traditionele *agenda-setting* theorie geplaatst kan worden, is dat de media-agenda als een gegeven beschouwd wordt (Dearing & Rogers, 1996: 17, 24; McCombs, 2005: 548; McQuail, 2000: 69). Steve Chaffee was de eerste onderzoeker die in 1980 op de *International Communication Association meeting* zich afvroeg hoe de media-agenda vormgegeven wordt. Een belangrijke vraag waaraan tijdens de eerste decennia van de *agenda-setting research* geen aandacht werd besteed.

1.2.1 Modelling

Het *gatekeeper* model werd in 1922 geïntroduceerd door Robert E. Park (Dearing & Rogers, 1996: 10). Park legde in zijn boek *The immigrant Press and Its Control* uit dat een eindredacteur van alle gebeurtenissen in de wereld slechts enkele items selecteert om als nieuws tot bij het publiek te brengen. De term *gatekeeping* wordt dus als metafoor gebruikt om het selectieproces van nieuws te omschrijven (McQuail, 2000: 276). Het model van Park kreeg al snel af te rekenen met kritiek. Er werd in dit model slechts gesproken van één *gate* die zeer subjectief te werk ging. Er zouden meerdere actoren binnen een media-instituut een rol spelen als *gatekeeper* (Klaehn, 2002: 150; McQuail, 2000: 69). Buiten de eindredacteur is er enerzijds ook de eigenaar van een media-instituut en anderzijds andere werknemers zoals

journalisten. De persoonlijke overtuigingen, karakteristieken of belangen van deze actoren hebben een invloed op wat uiteindelijk als issue op de media-agenda geplaatst wordt (*news selection process*) en hoe dit issue belicht wordt en dus welke versie van de sociale realiteit getoond wordt (*news production*). Het *gatekeeper* model speelt zich met andere woorden af op microniveau. Herman en Chomsky (1988) vonden het *gatekeeper* model echter te simplistisch en stelden op hun beurt het propaganda model op (Klaehn, 2002: 150-151, 157-158; McQuail, 2000: 77-78, 277; Huddy, Feldman, Lahav & Taber, 2003: 161). Dit model erkent dat de actoren van een media-instituut een rol als *gatekeeper* vervullen, maar dat dit vaak onbewust gebeurt. Volgens het propaganda model van Herman en Chomsky, maar ook volgens de *media-system dependency* van Ball-Rokeach (1985) zijn er andere instituties of organisaties op een hoger niveau die deze actoren beïnvloeden (Dearing & Rogers, 1996: 16-17, 31; Scheufele & Tewksbury, 2007: 12). De *political-economic theory* stelt dat de media deel uitmaken van het economische systeem en ook dicht bij het politieke gebeuren staan (McQuail, 2000: 82). Het economische en politieke systeem kunnen met elkaar verweven zijn waardoor de media op een complexe manier beïnvloed worden (Klaehn, 2002: 170).

1.2.2 Two-way process

De media die deel uitmaken van een markt of economisch systeem zijn vaak gecommmercialiseerd en streven hierdoor vooral winst na (McQuail, 2000: 185, 259; Klaehn, 2002: 154, 159; Peake & Eshbaugh-Soha, 2008: 116). De inhoud van de media reflecteren daarom de belangen van de financiers. Bij commerciële media zijn de financiers vaak de adverteerders. Om adverteerders aan te trekken moeten de media over een groot marktaandeel beschikken. Om een groot marktaandeel te bereiken, moeten de media op de vraag van het publiek inspelen en de dominante publieke opinie respecteren (Christie, 2006: 523).

Dagelijks gebeuren er verschillende gebeurtenissen in de wereld, maar slechts een kleine proportie daarvan wordt nieuws (Harcup & O'Neill, 2001: 261-264, 278-279; McCombs, 2005: 547; McQuail, 2000: 278, 341). Volgens het nieuwswaardeonderzoek van Galtung en Ruge bepalen twaalf factoren of een gebeurtenis het nieuws haalt: frequentie, drempelwaarde, ondubbelzinnigheid, betekenis, harmonie, uitzonderlijkheid, continuïteit, compositie, elitelanden, elitepersonen, personificatie en negativiteit. Een eerste factor is die van frequentie wat betekent dat incidenten sneller nieuws worden dan langdurige processen. Ten tweede moet een gebeurtenis sensationeel zijn en een drempelwaarde zoals bijvoorbeeld dat van een aantal dodelijke slachtoffers overschrijden. Een gebeurtenis moet vervolgens ook duidelijk en

helder omschreven worden en mag maar over een beperkt aantal verklaringen beschikken. Nieuws mag met andere woorden niet ambigu zijn. Verder moet het publiek een band hebben met het onderwerp en dus van zekere betekenis zijn voor hen. Ten vijfde moet een gebeurtenis in harmonie zijn met het verwachtingspatroon van het publiek. Een gebeurtenis die daarentegen heel uitzonderlijk en onverwacht is, zal ook sneller in een nieuwsbericht opgenomen worden. Eenmaal een gebeurtenis in het nieuws voorkomt, zal het daar een tijdje blijven. Een achtste factor stelt dat de gebeurtenis moet passen bij de andere nieuwsberichten. Ook gebeurtenissen in elitelanden en activiteiten van elitepersonen of andere personen zullen sneller nieuws worden. Tot slot zullen negatieve gebeurtenissen sneller het nieuws halen dan positieve gebeurtenissen. Een belangrijk punt van kritiek op het nieuwswaardeonderzoek van Galtung en Ruge is afkomstig van Vasterman (1995) (Harcup & O'Neill, 2001: 265). Deze auteur stelt dat Galtung en Ruge een te simplistisch beeld hebben van de manier waarop nieuws geselecteerd wordt. Deze onderzoekers zijn namelijk van mening dat er zich in de wereld dagelijks een reeks gebeurtenissen voordoen en dat de gebeurtenissen met de juiste factoren het nieuws halen. Volgens Vasterman wordt nieuws echter geproduceerd (*news production*). De context en feiten van of een statement over een gebeurtenis worden op zo'n manier in beeld gebracht of over gerapporteerd dat de realiteit gereconstrueerd wordt. Net zoals Vasterman hecht het *gatekeeper* model hier ook aandacht aan.

Er zijn ethische codes opgesteld voor nieuwsmedia om ervoor te zorgen dat het publiek op een correcte wijze geïnformeerd wordt. Journalisten moeten objectief en waarheidsgetrouw nieuws brengen (Applegate, 1996: 113-116). Het respecteren van deze ethische codes kost journalisten echter veel tijd en energie. Daarom maakt men graag gebruik van de overheid en politici als bron van informatie (Klaehn, 2002: 153-154, 158-159; Peake & Eshbaugh-Soha, 2008: 115; Western, 2005: 108). Deze informatiebronnen worden enerzijds door de nieuwsmedia als betrouwbaar aanzien zodat de meegegeven informatie van deze bronnen niet onderzocht moet worden. Anderzijds gieten de overheid en politici, met respect voor de nieuwswaarden, de informatie zelf in een bericht, waardoor dit meteen opgenomen kan worden in het nieuws. Buiten gemakzucht zijn er nog andere redenen waarom de nieuwsmedia beroep doen op deze actoren (McQuail, 2000: 112; Snow & Taylor, 2006: 396). Zo heeft het publiek nood aan informatie afkomstig van het politieke niveau. Bovendien hebben eigenaars van commerciële media vaak respect voor bepaalde ideologieën of hebben politieke ambities. Er zal binnen deze media daarom meer belang gehecht worden aan bepaalde politieke informatie.

Er is sprake van een *two-way process* (McQuail, 2000: 287; Matsaganis & Payne, 2005: 381; Arsenault & Castells, 2006: 288). Nieuwsmedia zijn altijd op zoek naar *geschikte* informatie en deze informatiebronnen zijn altijd op zoek naar een manier om hun boodschap tot in de nieuwsmedia te brengen.

De overheid en politici kunnen aan *news management* doen (Peake & Eshbaugh-Soha, 2008: 115). Er kan met andere woorden sprake zijn van *informal censorship* (Graber, 2003: 28). Politieke belangen kunnen doorsijpelen tot in de nieuwsmedia waarbij de overheid en politici in hun voordeel bepalen welke berichten in de nieuwsmedia verschijnen (Matsaganis & Payne, 2005: 381). De overheid en politici kunnen op een directe en indirecte wijze de media-agenda beïnvloeden zodat issues van de politieke agenda overgenomen worden (Kioussis & Wu, 2008: 59; McQuail, 2000: 12; Harcup & O'Neill, 2001: 261-264; Peake & Eshbaugh-Soha, 2008: 113-115; Dearing & Rogers, 1996: 39, 75; Maggio, 2007: 810-811). Enerzijds zal informatie op geregelde tijdstippen verspreid worden via persconferenties, interviews, In de Verenigde Staten zijn de president en het Witte Huis de belangrijkste informatiebronnen voor de nieuwsmedia. Buiten het voorzien van informatie aan de nieuwsmedia kunnen de actoren ook andere, meer indirecte diensten leveren aan de nieuwsmedia. Journalisten kunnen uitgenodigd worden om mee naar het buitenland te reizen omwille van een *foreign affair issue*. Verder kan de publieke opinie onderzocht en op ingespeeld worden door berichten op een bepaalde manier vorm te geven en in deze berichten informatie aan bod te laten komen zodat dit het publiek aanspreekt en meteen opgenomen wordt als nieuws.

Omdat de politieke agenda zeer sterk is in het beïnvloeden van de media-agenda, wordt het *agenda-setting process* ook vaak gezien als een *political process* (Matsaganis & Payne, 2005: 388). *Agenda-setting* is daarom een veelgebruikte theorie geworden binnen de politieke communicatie (John, Domke, Coe & Graham, 2007: 196; Scheufele & Tewksbury, 2007: 9).

1.3 Political agenda-building

Volgens de *agenda-setting process* wordt de politieke agenda beïnvloed of vormgegeven door de publieke agenda. Wetenschappelijk onderzoek toont echter aan dat ook andere zaken bijzonder sterk kunnen zijn in *political agenda-building*, namelijk *think tanks* en *trigger events*.

1.3.1 Think tanks

Think tanks zijn bijzonder sterk in het plaatsen van issues op de politieke agenda (Altheide & Grimes, 2005: 623; Dearing & Rogers, 1996: 76-77; McGann, 2007: 4-5). Oorspronkelijk waren *think tanks* organisaties die aan oorlogsplanning deden en militaire adviezen gaven. Vandaag zijn *think tanks* organisaties die verschillende soorten beleidsissues onderzoeken of analyseren en hieromtrent onafhankelijke adviezen geven op politiek niveau. Zo zullen *think tanks* hun onderzoeksbevindingen met betrekking tot bepaalde beleidsissues communiceren naar de overheid via conferenties of het schrijven van artikels. *Think tanks* worden daarom vaak gezien als een brug tussen de academische en politieke wereld. De laatste decennia zijn het aantal *think tanks* aanzienlijk gestegen in de wereld en heeft hun werk ook meer impact gekregen. In 2007 werd hun totale aantal geschat op 5080. De Verenigde Staten beschikken met 1776 over het hoogst aantal *think tanks* in de wereld. Critici stellen zich echter vragen bij de zogenaamde onafhankelijkheid en objectiviteit van sommige *think tanks*. *Think tanks* hebben geld nodig voor hun onderzoek en worden gesponsord door private actoren. In ruil voor het geld dat deze sponsors geven, kan er verwacht worden van deze *think tanks* dat zij positief zullen berichten over deze actoren.

1.3.2 Trigger events

Buiten *think tanks* die de politieke agenda bepalen, kunnen ook *trigger events* de politieke agenda beïnvloeden (Peake & Eshbaugh-Soha, 2008: 117; Dearing & Rogers, 1996: 76, 78; Western, 2005: 108). *Trigger events* zijn plotselinge en vaak dramatische gebeurtenissen die zich voordoen in de wereld. De overheid heeft geen controle over deze *trigger events* en verschijnen meteen op de media-agenda zonder dat de overheid hierover een uitspraak heeft kunnen doen. Een *trigger event* wordt door Downs (1972) en zijn *issue-attention cycle* omschreven als een *alarmed discovery stage* (Dearing & Rogers, 1996: 61). Het is echter zo dat een *trigger event* niet zomaar voorkomt. Vaak bestaan de problemen die aan de basis liggen van het *trigger event* al langer, maar werd er geen aandacht aan besteed (*pre-problem stage*). Eenmaal de *trigger event* zich heeft voorgedaan, moet duidelijk gemaakt worden hoe dit opgelost kan worden (*realizing the cost of problem solution*). Wanneer de oplossing een hoge kost met zich meebrengt en hierover te vaak gecommuniceerd wordt, zal de interesse bij het publiek hieromtrent dalen (*decline of public interest state*). Eenmaal het probleem opgelost is, verdwijnt het van de publieke agenda (*post-problem stage*). Bij een dramatische

gebeurtenis of in tijden van crisis heeft het publiek nood aan een duidelijk verstaanbare verklaring en aan leiderschap (Dearing & Rogers, 1996: 39-40; Matsaganis & Payne, 2005: 384-386; Peake & Eshbaugh-Soha, 2008: 115). De overheid of politici worden bij een *trigger event* nog belangrijker als informatiebron dan dat zij al waren. Bij een *trigger event* in de Verenigde Staten scharen zowel het publiek als de media zich achter de president en wordt hij op alle mogelijke manieren gesteund in zijn beleid. Dit wordt ook wel *rally-round-the-flag* genoemd waarbij patriottisme een belangrijke rol speelt (Calabrese, 2005: 170; Krebs & Lobasz, 2007: 436; Arsenault & Castells, 2006: 298).

1.4 Second level agenda-setting

1.4.1 Key events

Niet enkel het publiek heeft nood aan de overheid voor duiding en leiderschap. Ook de overheid hecht veel belang aan publieke steun en een positieve publieke opinie (McAllister, 2006: 263; Arsenault & Castells, 2006: 294). Publieke opinie kan gedefinieerd worden als een combinatie van persoonlijke meningen van volwassenen omtrent een issue dat een belangrijke rol speelt voor de overheid of omtrent de overheid in het algemeen (Christie, 2006: 520). Publieke steun kan omschreven worden als de algemene steun ten aanzien van het handelen van de overheid in het algemeen of omtrent een issue. Een *trigger event* is daarom een *key event* voor de overheid om een positieve publieke opinie en publieke steun te creëren (McQuail, 2000: 342). Voor het publiek zijn de nieuwsmedia de belangrijkste bron van informatie (Western, 2005: 108; Traugott & Brader, 2003: 194). De politieke agenda zal met andere woorden via de media-agenda de publieke agenda beïnvloeden (Arsenault & Castells, 2006: 289; Matsaganis & Payne, 2005: 385). Het indirecte effect (*what to think about*) waarover de traditionele *agenda-setting* sprak, moet herzien worden (Weaver, 2007: 145; Golan, Kioussis & McDaniel, 2007: 432; Kioussis & Wu, 2008: 59; Christie, 2006: 523). Volgens *second level agenda-setting* is er namelijk een direct effect op de publieke opinie (*what to think*). Het directe effect van deze nieuwe vorm van *agenda-setting* wordt omschreven als *framing* en *priming* (Scheufele & Tewksbury, 2007: 11; McCombs, 2005: 549; Dearing & Rogers, 1996: 63-64).

1.4.2 Framing

Goffman (1974) definieerde oorspronkelijk *framing* als het mentaal vormen van hokjes om informatie te structureren en op te slagen (McQuail, 2000: 343). Deze mentale *frames* zouden volgens Goffman voor iedereen anders zijn en bepalen hoe gebeurtenissen geïnterpreteerd worden. *Framing* zag Entman (1993) daarentegen als ‘*selecting some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation and/or treatment recommendation*’ (Weaver, 2007: 143, 145; Kioussis & Wu, 2008: 59; McCombs, 2005: 546). Issues worden op die manier *geframed* of omschreven in nieuwsberichten zodat dit de publieke opinie beïnvloedt en bepaalde belangen vrijwaart (Klaehn, 2002: 152; Scheufele & Tewksbury, 2007: 11-12; McQuail, 2000: 343; Dearing & Rogers, 1996: 4; Smith & Dionisopoulos, 2008: 311). Issues worden ook vaak *geframed* om het gemakkelijk verstaanbaar te maken voor het publiek.

Wanneer de nieuwsmedia informatie verkrijgen van zijn belangrijkste informatiebron de overheid en politici, beschikt deze informatie vaak al over een *built-in frame* (Dearing & Rogers, 1996: 71). Via *frame-building* kunnen de overheid en politici er in slagen de publieke opinie ten aanzien van een issue te beïnvloeden en publieke steun te creëren van het overheidsbeleid omtrent dat issue (Norris, Kern & Just, 2003: 11; McCartney, 2004: 407). De manier waarop een issue *geframed* is door de overheid en politici is geen objectief beeld van de realiteit (Maggio, 2007: 812-814). Volgens Zarefsky (2004) zijn er enkele strategieën die de overheid en politici kunnen gebruiken om een *geframed* issue beter te laten onthalen door het publiek. De overheid en politici kunnen twee concepten associëren of dissociëren met elkaar of aan *frame shifting* doen waardoor bijvoorbeeld de oorzaak van een issue veranderd wordt. Ook *fear* speelt een belangrijke rol bij het *framen* van een issue (Young, 2003: 1673, 1675, 1690-1691). Door een *problem frame* te scheppen rond een issue bestaande uit *fear*, zoals een issue angstaanjagender of dramatischer te doen lijken met een persoonlijke impact, zal het publiek meer aandacht besteden aan deze berichtgevingen en het telkens terug opzoeken. Een belangrijk retorisch hulpmiddel bij het scheppen van een *problem frame* rond een issue bestaande uit *fear* is het creëren van twee kampen, namelijk *good* versus *evil* of *us* versus *the others* (Matsaganis & Payne, 2005: 389). Deze tegenstelling wordt een *Manichean dichotomy* genoemd en is afkomstig van het Manicheïsme. Dit is een oude religie gesticht in de 3de eeuw door Mani in Perzië. De kerngedachte van deze religie is dat van tegenstellingen zoals licht versus duisternis, ziel versus stof, *good* versus *evil*, Volgens psychologische

studies heeft *fear* drie gevolgen (Huddy e.a., 2003: 257). Ten eerste zorgen issues die negatieve gevoelens bij het publiek opwekken ervoor dat het publiek een bepaald risico hoger zal inschatten. Vervolgens zal het publiek zijn gedrag aanpassen om het risico te minimaliseren. Tot slot kan *fear* een effect hebben op de rationele informatieverwerking. Wanneer informatie verspreid wordt via de media dat haaks op een *frame* van een issue staat, kan er volgens Goffman (1974) gesproken worden van een *frame break* (Smith & Dionisopoulos, 2008: 309). Een gevolg van een *frame break* is dat het publiek minder geloof zal hechten aan de oorspronkelijke *frame* van een issue.

1.4.3 Priming

Samengevat schuift de overheid een issue naar voor op de politieke agenda en plaatst dit issue met een *built-in frame* via de media-agenda op de publieke agenda. Het beleid dat de overheid en politici omtrent dit issue vervolgens voeren, zal het publiek als maatstaf gebruiken om de overheid en politici te evalueren (Peake & Eshbaugh-Soha, 2008: 114; Weaver, 2007: 145; Soroka, 2003: 35; Kioussis & Wu, 2008: 62; Scheufele & Tewksbury, 2007: 11; Dearing & Rogers, 1996: 63). De connectie die op dat moment bestaat tussen de overheid en politici en een issue wordt *priming* genoemd. Deze term is afkomstig van de psychologie. *Priming* speelt een belangrijke rol in verkiezingstijd omwille van zijn effect op het besluitvormingsproces. De manier waarop politici en de overheid geëvalueerd worden, zal echter vaak positief zijn omdat zijzelf voor een groot deel bepalen welk issue op de agenda wordt geplaatst en hoe dit issue wordt *geframed*.

Deel 2: Case-study – De oorlog in Irak (maart 2003)

2.1 De politieke agenda van de regering Bush

Er bestaat niet één duidelijke en gemakkelijke verklaring waarom een bepaalde oorlog gevoerd wordt (Kellner, 2007a: 634-635; Penn & Soloman, 2008). Verschillende, vaak omstreden, belangen liggen namelijk aan de basis van een oorlog. Deze ware redenen zijn moeilijk te achterhalen omdat hier nauwelijks over gecommuniceerd wordt. Waar wel over gecommuniceerd wordt, zijn argumenten die gemakkelijk verstaanbaar zijn voor iedereen en gebruikt worden om een oorlog te verantwoorden. Belangen en argumenten zijn echter heel verschillend van elkaar. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat verschillende belangen aan de basis lagen van de oorlog in Irak van maart 2003 en dat deze belangen in schril contrast stonden met de argumentatie.

2.1.1 Project for the New American Century (PNAC)

2.1.1.1 Ontstaan en voorstelling

De relatie tussen de Verenigde Staten en Saddam Hussein was al gespannen in 1972 toen de toekomstige dictator van Irak, Hussein een vriendschapsverdrag met de Sovjet-Unie ondertekende (Woodward, 2004: 69-70). Na verloop van tijd werd op deze manier Irak de belangrijkste bondgenoot van de Sovjet-Unie. Om de invloed die de Sovjet-Unie had in het Midden-Oosten af te zwakken, werden de Koerden gefinancierd door de CIA. Toen in de jaren '80 de Iran-Irakoorlog uitbrak, kozen de Verenigde Staten echter de kant van Irak. Sinds de Iraanse Revolutie van 1979 stonden de Verenigde Staten namelijk op slechte voet met Iran. De Verenigde Staten, maar ook andere westelijke staten, leverden chemische stoffen om wapens te maken aan Irak. Wat hierbij echter ook vermeld dient te worden is de Iran-contra-affaire. Onrechtstreeks werden er ook Amerikaanse wapens aan Iran verkocht, waarvoor de opbrengst voor de Verenigde Staten naar contra-rebellen in Nicaragua ging. Zowel aan de Iran-Irakoorlog als aan de Koude Oorlog kwam een einde, maar de dictator Saddam Hussein bleef aan de macht in Irak. In 1990 trok Irak de staat Koeweit binnen (McAllister, 2006: 261; Kellner, 2007a: 631; Woodward, 2006: 11; Snyder, 2003: 658). De Amerikaanse president George H.W. Bush senior en zijn regering keurden deze invasie af. Toen een ultimatum

genegeerd werd door Irak brak de eerste Golfoorlog uit. Deze Golfoorlog werd gewonnen door de Verenigde Staten waardoor Irak gedwongen werd zich terug te trekken uit Koeweit. Maar Saddam Hussein bleef na de Golfoorlog van 1991 echter aan de macht in Irak. De Amerikaanse president Bush senior en zijn beleid kreeg hierdoor met de nodige kritiek af te rekenen. Conservatieve republikeinen zagen dit als een zware fout van president Bush senior en waren ontevreden met de afloop.

Na de Golfoorlog van 1991 groepeerden conservatieve republikeinen, waaronder enkele leden van de regering Bush senior zich als *think tank* (Altheide & Grimes, 2005: 625). Deze *think tank* kreeg de naam *Project for the New American Century* (PNAC) en de leden werden *neoconservatives* genoemd (Altheide & Grimes, 2005: 617, 619; Calabrese, 2005: 158-159)¹. De PNAC had een duidelijke visie op wat de Verenigde Staten zouden moeten zijn en waaruit hun buitenlands beleid zou moeten bestaan (Dolan & Cohen, 2006: 37, 43; Altheide & Grimes, 2005: 624). De Verenigde Staten moeten een supermacht worden die een unilateraal buitenlands beleid toepassen (Snyder, 2003: 654, 656, 658; Schmidt & Williams, 2008: 199; Calabrese, 2005: 155; Snow & Taylor, 2006: 400). Een manier om dit doel te bereiken, is een militaire expansie en een preventieve militaire aanval. Een preventieve aanval kan gedefinieerd worden als het militair aanvallen en uitschakelen van een staat die mogelijk op termijn een bedreiging zou kunnen vormen. Een preventieve aanval is echter illegaal omdat er geen sprake is van een directe dreiging. Een pre-emptieve aanval daarentegen is legaal en komt voor wanneer een staat, die duidelijk een bedreiging vormt voor een andere staat en op het punt stond deze staat aan te vallen, als eerste militair aangevallen en uitgeschakeld wordt. Een preventieve militaire aanval van de Verenigde Staten op Irak met als doel het afzetten van de dictator Saddam Hussein en het democratiseren van het politieke beleid was voor de PNAC van groot belang (Dolan & Cohen, 2006: 30, 43). De PNAC was zich wel bewust dat enkele multilaterale afspraken omtrent wapenbeheersing een militaire expansie en preventieve aanval van de Verenigde Staten in de weg lagen (Altheide & Grimes, 2005: 625; Calabrese, 2005: 155). Een preventieve oorlog zou daarom niet de eerste unilaterale beleidsactie worden van de Verenigde Staten.

¹ De *think tank Project for the New American Century* (PNAC) is sinds 2007 niet langer actief.

2.1.1.2 Doelen

Het unilateralisme van de Verenigde Staten, waaronder een preventieve militaire aanval op Irak, zou een duidelijke boodschap zijn naar de Verenigde Naties (VN) (Putzel, 2006: 76). De PNAC was van mening dat de VN als internationale gemeenschap een zwakke werking heeft omwille van zijn traditionele multilaterale aanpak bestaande uit diplomatie. De internationale gemeenschap staat namelijk voor gelijke politieke communicatie tussen verschillende staten en zorgen er op deze manier voor dat niet één machtige staat zijn wil kan doordrijven (Kerton-Johnson, 2008: 1004-1005). Met het unilateralisme van de Verenigde Staten zou het imago van de VN onder vuur komen te liggen.

Buiten een duidelijke boodschap naar de VN toe, zou het unilateralisme ook een waarschuwing zijn voor de regimes in het Midden-Oosten. Een preventieve militaire aanval in Irak met een succesvolle militaire overwinning voor de Verenigde Staten zou ervoor zorgen dat het politieke systeem in Irak gedemocratiseerd wordt (Snow & Taylor, 2006: 392; Krebs & Lobasz, 2007: 421). Dit zou een schrikeffect hebben bij andere regimes in het Midden-Oosten die een bedreiging vormen voor de Verenigde Staten (Snow & Taylor, 2006: 398; Schmidt & Williams, 2008: 196, 200, 204; Snyder, 2003: 654, 659). De staten in het Midden-Oosten zullen aan *bandwagoning* doen door hun politieke systeem te veranderen in democratie en samen te werken met de Verenigde Staten. Vooral economische belangen van de Verenigde Staten, zoals de olievoorraden in het Midden-Oosten, zullen op deze manier gevrijwaard worden (Schmidt & Williams, 2008: 204; Dunn, 2003: 279; Snyder, 2003: 653, 655; Kellner, 2007b: 141). Irak beschikt naast Saoedi-Arabië over de grootste olievoorraad in het Midden-Oosten (Putzel, 2006: 74-76, 79, 80; McAllister, 2006: 261; Kellner, 2007a: 635; Woodward, 2004: 168). Saddam Hussein, de dictator van Irak, zou zijn machtige positie kunnen uitbuiten door minder olie op de markt aan te bieden, geen nieuwe investeringen toe te laten in de regio, andere staten in het Midden-Oosten te overtuigen een anti-Amerikaans oliebeleid te voeren en de olieprijs in dollar te veranderen naar euro. Dit laatste gebeurde ook werkelijk in november 2000. De Europese economische markt, maar ook de Aziatische economische markt spelen namelijk een belangrijke rol in de wereld. De Verenigde Staten zouden meer controle moeten verwerven in het Midden-Oosten om de olievoorraden veilig te stellen en de dollar terug aan belang te laten winnen. Een oorlog in Irak zou daarom ook wel een *war for oil* zijn (Putzel, 2006: 73). De olievelden in Irak zouden bij een oorlog al vroegtijdig bezet moeten worden.

Een transformatie van het Midden-Oosten in een democratische zone zou ook voor Israël een positieve zaak zijn (Schmidt & Williams, 2008: 200; Dunn, 2003: 279). Het regime in Irak met de dictator Saddam Hussein was namelijk een bedreiging voor Israël (Kellner, 2007a: 635; Woodward, 2004: 45, 69). Zo ondernam Irak al pogingen om het Palestijns-Israëlijs conflict te doen ontvlammen (Dunn, 2003: 288). Voor de Verenigde Staten was het zowel vanuit economisch als politiek standpunt belangrijk dat Israël zo stabiel mogelijk bleef. Sinds de Tweede Wereldoorlog waren de Verenigde Staten en Israël bondgenoten van elkaar. Met Israël aan hun zijde hadden de Verenigde Staten namelijk een machtige positie in het Midden-Oosten. Israël krijgt daarom veel militaire en economische steun, waardoor de Verenigde Staten de grootste handelspartner van Israël zijn.

2.1.1.3 Political agenda-building als methode

De *think tank* PNAC trachtte aan *political agenda-building* te doen. In januari 1998 stuurde de leden van de PNAC een open brief naar president Clinton (Project for the New American Century, 2007; Woodward, 2004: 17). Via deze brief probeerden ze de president ervan te overtuigen een nieuw buitenlands beleid toe te passen dat de belangen van de Verenigde Staten veilig zou stellen. Een belangrijk aspect dat hierbij vermeld werd, was een regimeverandering in Irak. In 1998 werd een wet aangenomen door het Congres en ondertekend door president Clinton. Deze wet maakte het mogelijk dat bijna 100 miljoen dollar besteed kon worden aan militaire operaties in Irak. Sinds de Golfoorlog van 1991 pleegden de Verenigde Staten enkele militaire aanvallen op Irak. In 2000 werden er presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten gehouden (Dolan & Cohen, 2006: 45-46; Woodward, 2006: 6-7). George W. Bush stelde zich kandidaat en werd de nieuwe Amerikaanse president. Drie thema's stonden centraal in de verkiezingscampagne van Bush, namelijk het financieren van sociale programma's met overheidsgeld, onderwijs en belastingverlaging. Over het buitenlands beleid werd slechts gesproken in termen van vrije handel. Net zoals dit bij Clinton gebeurde, probeerde de PNAC via president Bush hun doelen verder te bereiken. Het buitenlandse beleid van de regering Bush kende een verschuiving van multilateraal naar unilateraal (Schmidt & Williams, 2008: 198; Snyder, 2003: 656; Dolan & Cohen, 2006: 30; Putzel, 2006: 72). Zo weigerde of verbrak de regering Bush enkele multilaterale afspraken zoals dat van het Internationaal Gerechtshof, Kyoto, het verbod van biologische wapens en de *Anti-Ballistic Missile (ABM) treaty* met Rusland. Leden van de PNAC hadden echter ook ingezien dat een transformatie van het Amerikaans militaire beleid

iets van een lange duur zou zijn, of een dramatische gebeurtenis zou moeten plaatsvinden zoals Pearl Harbor in 1941 (Altheide & Grimes, 2005: 632).

2.1.1.4 9/11 als een tweede Pearl Harbor en zijn gevolgen

Op 11 september 2001 vonden er terroristische aanslagen plaats op het World Trade Center (WTC) in New York en het Pentagon in Washington (Matsaganis & Payne, 2005: 387; Putzel, 2006: 69; Maggio, 2007: 827-828). Deze aanslagen maakten 3000 slachtoffers. De aanslagen waren het werk van het terroristische netwerk Al-Qaeda met aan het hoofd Osama Bin Laden. Dit netwerk had zich gevestigd in Afghanistan waar zij steun kreeg van het regime de Taliban. De aanslagen waren een aanval op de globalisatie van de wereld in het algemeen en van de Verenigde Staten meer specifiek (Snow & Taylor, 2006: 401). 9/11 veroorzaakte angst, verdriet, woede en solidariteit bij het Amerikaanse volk (Matsaganis & Payne, 2005: 389; Maggio, 2007: 815-816). Deze dramatische gebeurtenis kwam echter niet als een verrassing voor de regering Bush. Voor 9/11 werd de regering Bush gewaarschuwd dat er een bedreiging bestond voor de nationale veiligheid, namelijk Osama Bin Laden en zijn terroristische netwerk Al-Qaeda (Ferrari, 2007: 615; Woodward, 2004: 12). Het was duidelijk dat zij een aanval tegen de Verenigde Staten aan het voorbereiden waren, maar het was niet duidelijk wanneer, waar en met welke middelen zij zouden toeslaan. Deze waarschuwingen werden echter genegeerd. De terroristische aanslagen van 11 september 2001 op de Verenigde Staten waren de nieuwe Pearl Harbor, de *trigger* en de kans van de eeuw voor de PNAC om hun doelen te bereiken (Dolan & Cohen, 2006: 43). 9/11 bracht verandering in het buitenlandse beleid van de regering Bush (Krebs & Lobasz, 2007: 421; Woodward, 2004: 30; Dolan & Cohen, 2006: 46-47). De regering Bush moest beslissen hoe zij het best op deze aanslagen reageerden. Er werd een *war cabinet* samengesteld (Dolan & Cohen, 2006: 33-34, 36; Calabrese, 2005: 156; Crotty, 2003: 456-457). Leden van de PNAC zoals Cheney, Rumsfeld en Wolfowitz kregen als kabinetsleden een belangrijke rol te spelen in het *war cabinet*. Dit *war cabinet* stelde het Amerikaanse veiligheidsbeleid op peil. Ook andere leden van de PNAC begonnen te werken voor de *Defense Policy Board Advisory Committee*, een orgaan dat benoemd wordt door de Amerikaanse regering en dat zorgt voor een militaire analyse en het geven van advies aan defensie (Western, 2005: 127). De *neoconservatives* probeerden op deze manier een oorlog in Irak op de politieke agenda te plaatsen (Dolan & Cohen, 2006: 47).

Realisten zoals de Amerikaans Minister van Buitenlandse Zaken Colin Powell waren van mening dat de focus op Al-Qaeda en de Taliban in Afghanistan gelegd moest worden (Dolan & Cohen, 2006: 48; McAllister, 2006: 261, 263; Kellner, 2007a: 631-632; Snyder, 2003: 656). Dit netwerk had de aanslagen van 9/11 veroorzaakt. Maar Rumsfeld kreeg ook de opdracht verder te werken aan de oorlogsplannen voor Irak. In oktober 2001 begonnen de Verenigde Staten een oorlog met Afghanistan. Deze oorlog was van korte duur, maar de uitkomst was eerder ambigu. Het regime in Afghanistan, de Taliban, kwam ten val, maar de leider van Al-Qaeda Osama Bin Laden en andere belangrijke leden konden het land ontvluchten. Er was een duidelijke parallel tussen de uitkomst van de Golfoorlog van 1991 en de oorlog in Afghanistan van 2001. Net zoals de dictator Saddam Hussein toen niet afgezet werd, konden de Verenigde Staten nu ook Osama Bin Laden niet inrekenen. De publieke aandacht moest weggetrokken worden van dit falen (McAllister, 2006: 263, 266; Arsenault & Castells, 2006: 301; Dunn, 2003: 279; Schmidt & Williams, 2008: 202; Kellner, 2007a: 634-635). Een nieuwe militaire en symbolische overwinning inzake het terrorisme zou er bovendien voor kunnen zorgen dat President Bush herverkozen wordt tijdens de verkiezingen van 2004. Wolfowitz was ervan overtuigd dat een oorlog in Irak een gemakkelijkere oorlog zou zijn dan in Afghanistan en bovendien snel een succesvolle militaire overwinning zou opleveren (Western, 2005: 114). Fase twee van de *War on Terror* kon van start gaan, namelijk Irak (Dolan & Cohen, 2006: 49; Woodward, 2004: 226-227). Het langverwachte doel van de PNAC sinds begin jaren '90, namelijk het hervormen van het Amerikaanse buitenlandse beleid, was bereikt (Zarefsky, 2007: 275; Altheide & Grimes, 2005: 623-624, 633; Calabrese, 2005: 158-159). De visie en plannen van de *neoconservatives* omtrent het Amerikaanse buitenlandse beleid kreeg als synoniem de Bush Doctrine (Schmidt & Williams, 2008: 192-194; Dolan & Cohen, 2006: 30; Kellner, 2007a: 625, 635). De regering Bush toonde via de *War on Terror* aan dat zij een militaire supermacht was die op een unilaterale wijze te werk kunnen gaan en hierdoor de Amerikaanse *democratische* waarden op termijn overal kunnen laten gelden (Schmidt & Williams, 2008: 195-197, 199; Woodward, 2004: 183).

2.1.2 De Weinberger-Powell doctrine en de *politics of fear*

Voordat er militair opgetreden kan worden, moet het publiek overtuigd worden van het belang van een militaire aanval (Dolan & Cohen, 2006: 39; Western, 2005: 114). De vroegere Amerikaanse Minister van Defensie Weinberger stelde in de jaren '80 enkele punten op die in de aanloop van en tijdens een oorlog gerespecteerd dienen te worden. Uit de Vietnamoorlog

werden namelijk de nodige lessen getrokken. Geïnspireerd op Weinberger, kwam dit centraal te staan in de Powell-doctrine. Powell maakte de andere leden van de regering Bush duidelijk dat er eerst aandacht geschonken moest worden aan de publieke opinie, voordat een invasie in Irak kon plaatsvinden (Altheide & Grimes, 2005: 632; Kellner, 2007a: 635). Voordat men tot een oorlog met Irak kon overgaan, had de regering Bush de steun van het Amerikaanse volk nodig. Sinds 9/11 hadden enkele leden van de regering Bush duidelijke plannen om een oorlog met Irak te starten. De eigenlijke oorlog ging echter pas van start op 19 maart 2003. De tijdsperiode tussen 11 september 2001 en 19 maart 2003 werd besteed aan *framing* en het opbouwen van een argumentatie die ervoor moest zorgen dat de Amerikanen overtuigd geraakten van de noodzaak van een oorlog met Irak. Verder benadrukte Powell ook dat het publiek een militaire aanval slechts als een noodoplossing aanziet wanneer alle vreedevolle ondernomen acties mislukt zijn (Dolan & Cohen, 2006: 39; Smith & Dionisopoulos, 2008: 311; Woodward, 2004: 224). De *frame* of argumentatie moest daarom uitermate sterk zijn zodat die vreedevolle acties vermeden konden worden en meteen kon overgaan worden naar een oorlog met Irak. De context was het angstklimaat dat sinds 9/11 bestond in de Verenigde Staten (Schmidt & Williams, 2008: 201). De regering Bush paste een *rhetoric of fear* of *politics of fear* toe (Putzel, 2006: 73; Kellner, 2007a: 622). Dit betekent dat de *fear* van het Amerikaanse volk niet enkel gebruikt, maar ook gestimuleerd werd (Zarefsky, 2007: 275; Ferrari, 2007: 604).

2.1.2.1 Threat meter en Manichean dichotomy na 9/11

De Amerikanen werden dagelijks herinnerd aan de aanslagen van 11 september 2001, de slachtoffers die deze aanslagen gemaakt hadden en de terroristen die hiervoor verantwoordelijk waren (Matsaganis & Payne, 2005: 387). De aanslagen van 9/11 werden niet omschreven als terreur-, maar als oorlogsdaden tegen het Amerikaanse volk en haar waarden, vrijheden, ... (Dolan & Cohen, 2006: 47; Krebs & Lobasz, 2007: 422; McCartney, 2004: 399; Crotty, 2003: 458). Terroristen waren bereid nogmaals aanslagen te plegen tegen de Verenigde Staten (John e.a., 2007: 211; Ferrari, 2007: 616). Er werd een *threat meter* ontworpen die via kleuren aangaf of er geen (groen), een lichte (geel), een iets zwaardere (oranje) of een sterke (rood) terreurdreiging was (Matsaganis & Payne, 2005: 389; Woodward, 2004: 12). Meerderheid van de tijd lag terreur juist om de hoek. De angst die bestond bij de Amerikanen sinds 9/11 werd continu aangewakkerd door de regering Bush en haar oproepen tot voorzichtigheid en waakzaamheid voor nieuwe terroristische aanslagen.

Sinds 9/11 werden *terror* en *fear* dagelijkse kost voor het Amerikaanse volk (Altheide & Grimes, 2005: 620). Buiten een *threat meter*, maakte de regering Bush ook gebruik van een *Manichean dichotomy* (McCartney, 2004: 408; Kellner, 2007a: 627; Smith & Dionisopoulos, 2008: 309; Ferrari, 2007: 607, 614; Chang & Mehan, 2008: 457). Sinds 9/11 was de wereld onderverdeeld in twee kampen, namelijk dat van *good versus evil*, *civilized versus barbaric* of wij (de Verenigde Staten) versus zij (de terroristen). Er werd duidelijk gemaakt aan iedereen in de wereld dat men moest kiezen (McCartney, 2004: 412; Norris e.a., 2003: 15; Matsaganis & Payne, 2005: 387; Crotty, 2003: 457-458). Ofwel koos men de kant van de Verenigde Staten, ofwel die van het terrorisme. Het conflict dat sinds 9/11 ontstaan was tussen *good* en *evil* werd de *War on Terror* genoemd (Spielvogel, 2005: 557; Smith & Dionisopoulos, 2008: 311). Maar zoals dat gaat bij een *Manichean dichotomy* zou *good evil* overwinnen. Zij die verantwoordelijk waren voor de terroristische aanslagen van 11 september 2001 zouden gestraft worden.

2.1.2.2 Axis of Evil

Terroristen zijn geen inwoners van één specifieke staat, maar maken deel uit van een onzichtbaar netwerk (Kellner, 2007a: 628; Woodward, 2004: 83-86). Dit netwerk kan ten volle functioneren dankzij de steun, zoals financiering, huisvesting, ..., die het krijgt van een groep van staten. Volgens *Title 22, Ch. 38, Para. 2656f(d)* van een *U.S. Code* kunnen activiteiten gesteld door leden van terroristische netwerken, maar ook de steun die staatshoofden of regeringleden geven aan deze netwerken gezien worden als terroristische daden (Office of the Law Revision Council, 2009). Deze omschrijving maakte van de *War on Terror* een oorlog tegen het terroristische netwerk Al-Qaeda en zijn leider Osama Bin Laden, het Taliban-regime in Afghanistan en andere schurkenstaten (Matsaganis & Payne, 2005: 387; Crotty, 2003: 457-458; Patrick & Thrall, 2007: 112; Woodward, 2004: 174). Deze andere schurkenstaten zijn of zouden een toekomstige broedplaats kunnen vormen voor terroristische netwerken. Wie deze schurkenstaten waren, werd duidelijk in de *State of the Union* van januari 2002 gegeven door president Bush (The White House, 2009a; Phythian, 2006: 403; Chang & Mehan, 2008: 459; Krebs & Lobasz, 2007: 440; Woodward, 2006: 114). In deze *State of the Union* vielen Noord-Korea, Iran en Irak onder de noemer van schurkenstaten en vormden zij samen een *Axis of Evil* (Matsaganis & Payne, 2005: 387; Patrick & Thrall, 2007: 112; Woodward, 2004: 174). De term *Axis of Evil* is afkomstig van de Tweede Wereldoorlog en verwees toen naar de asmogendheden Duitsland, Italië en Japan (Western, 2005: 117;

Kellner, 2007a: 634; Woodward, 2004: 83-86). Met deze befaamde *State of the Union* van januari 2002 dat als bijnaam de *Axis of Evil* speech kreeg, kwam Irak voor de eerste maal duidelijk op de voorgrond te liggen (John e.a., 2007: 196; Woodward, 2004: 90-91). Naarmate meer verontrustende feiten aan het licht werden gebracht, begon Irak zelfs een hoofdrol te spelen in de *War on Terror*. De regering Bush deed aan *frame shifting*.

2.1.2.3 Irak als DE schurkenstaat

Irak maakte net zoals Iran en Noord-Korea deel uit van de *Axis of Evil*, maar onderscheidde zich omwille van enkele verontrustende feiten volgens de regering Bush van deze andere staten.

Het Iraakse regime had banden met Al-Qaeda en werd hierdoor gelinkt aan de aanslagen van 9/11 (Altheide & Grimes, 2005: 626-627; Woodward, 2004: 170; Phythian, 2006: 403; McCallister, 2006: 260, 267; Kellner, 2007a: 635; Chang & Mehan, 2008: 457; Calabrese, 2005: 155). Het Iraakse regime had onderdak geboden aan Abu Musab al-Zarqawi (Chang & Mehan, 2008: 465-466; Zarefsky, 2007: 276; Woodward, 2004: 265-266; Woodward, 2006: 120-121). Deze persoon had zich gevestigd in het noorden van Irak waar hij een trainingskamp leidde voor terroristen en een gifabriek had. Buiten het geven van een opleiding, sponsorde al-Zarqawi terroristen met geld en wapens. Zo werkte al-Zarqawi nauw samen met het terroristische netwerk Al-Qaeda en zijn leider Osama Bin Laden.

Het Iraakse regime beschikte of kon op zeer korte termijn over *Weapons of Mass Destruction* (WMD) beschikken (Matsaganis & Payne, 2005: 388; Snyder, 2003: 654; Altheide & Grimes, 2005: 626; Phythian, 2006: 400; Chang & Mehan, 2008: 457, 459; Western, 2005: 130). Onder WMD kunnen nucleaire, biologische of chemische wapens verstaan worden. In de jaren '80 werd duidelijk dat het Iraakse regime over chemische en biologische wapens beschikte (Maggio, 2007: 829; Western, 2005: 117; Chang & Mehan, 2008: 460; Krebs & Lobasz, 2007: 440; Pfiffner, 2004: 38, 43; Woodward, 2004: 264). Deze wapens werden namelijk gebruikt tegen de Koerden in het noorden van Irak tijdens de oorlog tegen Iran. Verder boekte Irak in de jaren '80 grote vooruitgang inzake het nucleaire wapenprogramma (Pfiffner, 2004: 36). Aan de ontwikkeling en het gebruik van WMD werd echter een halt toegeroepen na de Golfoorlog van 1991 (Snyder, 2003: 654; Chang & Mehan, 2008: 463). Er werden afspraken gemaakt tussen de VN en Irak omtrent ontwapening. Wapeninspecteurs van de VN werden ingeschakeld om WMD in beslag te nemen en de verschillende materialen, die nodig waren om WMD te maken, te vernietigen. Maar het Iraakse regime zette deze

wapeninspecteurs in 1998 het land uit. Voor de Golfoorlog van 1991 werd een schatting gemaakt over hoeveel chemische en biologische wapens Irak beschikte (Chang & Mehan, 2008: 463). Van dit aantal werd slechts een gedeelte in beslag genomen door de wapeninspecteurs. Het verschil tussen het geschatte en het in beslag genomen aantal zou nog steeds verborgen worden gehouden door het Iraakse regime. Tijdens de inspectie werd ook opgemerkt dat het Iraakse regime al veel verder stond met zijn nucleair wapenprogramma dan verwacht (Woodward, 2004: 181). Het enige wat ontbrak waren enkele belangrijke materialen. Nadat de wapeninspecteurs van de VN werden buitengezet, had het Iraakse regime verder gewerkt aan het nucleair wapenprogramma (Calabrese, 2005: 155; Pfiffner, 2004: 29). De Britse regering had het Iraakse regime betrappt in het verkrijgen van uraniumoxide, ook wel *yellowcake* genoemd, in het Afrikaanse Niger (Western, 2005: 130; Pfiffner, 2004: 31; Woodward, 2004: 181, 261). Verder werd een grote hoeveelheid aluminium tubes aangekocht door Irak (Pfiffner, 2004: 34; Woodward, 2006: 242). Chemische en biologische wapens had het Iraakse regime altijd al in handen, maar nu kon het op korte termijn ook over nucleaire wapens beschikken.

Het brein achter deze verontrustende feiten was de dictator Saddam Hussein die de touwtjes in handen had in Irak (Patrick & Thrall, 2007: 100). De oorzaken werden gepersonaliseerd waardoor niet langer gefocust werd op het Iraakse regime (Chang & Mehan, 2008: 461; Smith & Dionisopoulos, 2008: 311-312). De regering Bush was namelijk op de hoogte van de slechte reputatie van Hussein bij het Amerikaanse volk. Saddam Hussein, in het verleden al vaker aanzien als veroorzaker van problemen, werd gedemoniseerd (Ferrari, 2007: 605). Het sprak voor zich dat dit nogmaals gebeurde. Hussein was ten eerste niet te vertrouwen (Snyder, 2003: 654). Hij verbrak de belofte om Irak te ontwapenen na de Golfoorlog van 1991. Verder was de dictator een agressieve tiran die geen respect toonde voor menselijke waarden (Zarefsky, 2007: 275; Western, 2005: 120). Hij gebruikte in het verleden zelfs chemische wapens tegen onschuldige Iraakse burgers. Het Iraakse volk was niet veilig in een land met deze dictator aan het hoofd (Patrick & Thrall, 2007: 113; Snow & Taylor, 2006: 391; Chang & Mehan, 2008: 460; Putzel, 2006: 73). Het Iraakse volk moest met andere woorden bevrijd en een beter leven gegeven worden. Dit kon enkel maar door de dictator Saddam Hussein af te zetten en democratie in Irak te brengen (Pfiffner, 2004: 43; McCartney, 2004: 406). Ten derde was Saddam Hussein expansionistisch en wou hij andere staten veroveren (Western, 2005: 120; Krebs & Lobasz, 2007: 442). In de jaren '80 deed deze dictator een invasie in Iran, in de jaren '90 een invasie in Koeweit. Tot slot was Hussein een terrorist die gelinkt kon worden aan 9/11 (Phythian, 2006: 403; McCallister, 2006: 260, 267; Kellner, 2007a: 635). Hij gaf in

zijn land onderdak aan een andere terrorist waarvan geweten was dat hij banden had met Al-Qaeda. Kortom, de dictator Saddam Hussein was *evil* en was het evenbeeld van Hitler (Schmidt & Williams, 2008: 201; Krebs & Lobasz, 2007: 412; Woodward, 2004: 412; Penn & Soloman, 2008).

De Verenigde Staten en het westen waren in groot gevaar (Snyder, 2003: 655; Schmidt & Williams, 2008: 201; Phythian, 2006: 403; Chang & Mehan, 2008: 462; Altheide & Grimes, 2005: 626). Hussein beschikte enerzijds bijna over nucleaire wapens en anderzijds beschikte hij al over biologische en chemische wapens. Verder had Saddam Hussein banden met het terroristische netwerk Al-Qaeda. Omwille van het *evil* karakter van deze dictator zou hij er niet voor terug deinzen om de WMD te overhandigen aan terroristen. Omwille van de extremistische geloofsovertuiging van deze terroristen zouden de WMD ingezet worden bij een volgende aanslag op de Verenigde Staten met een grote vernieling als gevolg. Net zoals *containment* of *appeasement* niet werkte bij Hitler, zou dit ook niet werken bij Hussein (Dolan & Cohen, 2006: 41; Schmidt & Williams, 2008: 201; Chang & Mehan, 2008: 462; Krebs & Lobasz, 2007: 442). Een militaire ingreep in Irak was daarom de enige oplossing (Dunn, 2003: 288; Zarefsky, 2007: 276; Kerton-Johnson, 2008: 999, 1004; Kern, Just & Norris, 2003: 299). Deze militaire ingreep in Irak was hierdoor niet langer een preventieve, maar een pre-emptieve aanval.

2.2 De nieuwsmedia als bondgenoot van de regering Bush

2.2.1 The road to war

De regering Bush beschikte over een goede *frame* of argumentatie waarom een oorlog met Irak noodzakelijk was (Calabrese, 2005: 155; McAllister, 2006: 268). Een volgende stap was deze argumentatie op een overtuigende wijze tot bij de Amerikanen te brengen. De regering Bush zag hierbij de nieuwsmedia als belangrijk hulpmiddel en moest aan *news management* doen. Voor het publiek zijn nieuwsmedia, en dan vooral die van televisie, de belangrijkste bron van informatie (Altheide & Grimes, 2005: 619, 629; Arsenault & Castells, 2006: 301). Via *media-agenda-building* van de regering Bush bereikte haar *frame* of argumentatie inzake de oorlog met Irak het Amerikaanse volk. Dit bleek gemakkelijker te zijn dan verwacht. De nieuwsmedia waren een bondgenoot van de regering Bush.

2.2.1.1 FoxNews en zijn marktstrategie

Sinds de terroristische aanslagen van 9/11 was er bij de Amerikanen nood aan duidelijke verklaringen, maar ook aan bescherming (Matsaganis & Payne, 2005: 389; Kellner, 2007a: 627; Ferrari, 2007: 615). De regering Bush was voor dit alles uitermate geschikt. 9/11 was een *key event* voor de regering Bush om de publieke opinie vorm te geven en te beïnvloeden. Omwille van de uitzonderlijke gebeurtenis 9/11 en omwille van de vraag van het publiek, deden de nieuwsmedia beroep op de regering Bush als belangrijkste officiële informatiebron (Snow & Taylor, 2006: 399, 403; Matsaganis & Payne, 2005: 385; Altheide & Grimes, 2005: 628-629; Kellner, 2004: 334; King & Lester, 2005: 634). De nieuwsmedia schaarden zich achter de regering Bush. Het nieuwskanaal van een Amerikaans commercieel televisienetwerk dat het meest gebruik maakte van deze officiële informatiebron, was FoxNews (Arsenault & Castells, 2006: 295). Tussen oktober 2002 en maart 2004 was bijna 60% van de informatie van nieuwsberichten letterlijk afkomstig van de regering Bush en waren voorzien van een *built-in frame*. De regering Bush had de nieuwswaarden gerespecteerd en de berichten zo opgesteld dat zij meteen gebruikt konden worden door de nieuwsmedia. Bij andere netwerken zoals CBS, CNN en NBC lag dit cijfer met 30% beduidend lager. Het televisienetwerk Fox paste een marktstrategie toe. Door de vraag van het publiek te respecteren en die nieuwsberichten uit te zenden die het Amerikaanse volk wou, hield FoxNews er de hoogste kijkcijfers op na (Calabrese, 2005: 160, 168, 171; Arsenault & Castells, 2006: 301). Voor een commercieel televisienetwerk betekenen hoge kijkcijfers hoge inkomsten van adverteerders. Een andere manier om hoge kijkcijfers te halen, was het zorgen voor entertainment door middel van het uitzenden van live televisiebeelden in prime-time.

2.2.1.2 De Axis of Evil speech, Iraqi Threat speech en Powell-verkoop

Ook de regering Bush was zich bewust van het belang van dit soort televisiebeelden en zag dit als een manier om de media op een directe wijze te beïnvloeden. Voor de Amerikanen is er slechts één stem die een belangrijke rol speelt, en dat is de stem van hun president (Maggio, 2007: 812; Dolan & Cohen, 2006: 49; Woodward, 2004: 88). De *State of the Union* van 29 januari 2002 leek de regering Bush dan ook uitermate geschikt om het Amerikaanse volk te overtuigen dat Irak een rol te spelen had in de *War on Terror*. Deze *State of the Union* gegeven door president Bush ging de geschiedenis in als *Axis of Evil* speech en bereikte gemiddeld 50 miljoen Amerikanen. Op 7 oktober 2002 veranderde de rol die Irak speelde in

de *War on Terror* in een hoofdrol (The White House, 2009b). Met de speech genaamd *Iraqi Threat* legde president Bush de argumentatie waarom een oorlog met Irak noodzakelijk was aan de dag. Niet enkel informatie afkomstig van president Bush werd door het Amerikaanse volk als betrouwbaar aanzien (Western, 2005: 126; Krebs & Lobasz, 2007: 435). De Minister van Buitenlandse Zaken Colin Powell had namelijk het imago van een sceptisch persoon waardoor het publiek van mening was dat hij enkel maar waarheidsgetrouwe informatie zou meedelen. Powell werd daarom door de regering Bush ook ingeschakeld als woordvoerder. Één van de meest memorabele optredens van Powell was zijn presentatie van 5 februari 2003 voor de VN en de rest van de wereld (Chang & Mehan, 2008: 465-466; Zarefsky, 2007: 279, 281-283, 287; Woodward, 2006: 258, 263, 273-275). Met deze presentatie werd de argumentatie waarom een militaire aanval tegen Irak noodzakelijk was nogmaals uiteengezet. Powell bereidde zelf deze presentatie voor en was van mening dat WMD de meest dominante factor moest worden in de gehele presentatie. Op het einde zouden ook de banden met Al-Qaeda en de schending van de mensenrechten vermeld worden. Om deze argumentatie nog geloofwaardiger te maken, gebruikte Powell visuele effecten zoals beeld- en geluidsmateriaal en plaatste hij de CIA directeur Tenet op de achtergrond en duidelijk in beeld. Deze presentatie werd ook de Powell-verkoop genoemd. Niet enkel het sceptische karakter van Powell zorgde ervoor dat alles in de presentatie geloofwaardig overkwam. Ook de voorkeur die Powell had voor diplomatie speelde een rol. Powell zou enkel een militaire actie aanraden wanneer dit echt noodzakelijk was. In november 2002 werd Resolutie 1441 inzake ontwapening in Irak aangenomen door de VN Veiligheidsraad (Woodward, 2004: 202; UN Security Council, 2009). Deze resolutie was voldoende voor de regering Bush om een oorlog te starten met Irak. Een tweede resolutie van de VN Veiligheidsraad was daarom niet noodzakelijk. De Powell-verkoop vond daarom niet plaats om de VN, maar om het publiek nogmaals van het belang van een oorlog met Irak te overtuigen.

2.2.2 Irak geen tweede Vietnam

Het publiek overtuigen van het belang van een oorlog via de media was één zaak, het behouden van deze publieke steun tijdens de eigenlijke oorlog was een andere (Western, 2005: 118). Tijdens de Vietnamoorlog (1957-1973) genoten journalisten van een grote vrijheid waardoor ze konden filmen en fotograferen wat ze maar wilden (Western, 2005: 115-116; Christie, 2006: 520; Buzzell & Preston, 2007: 557; Graber, 2003: 31-32). Angstaanjagende beelden van dodelijke militaire en burgerslachtoffers en zorgwekkende

berichten van verloren moed onder de militairen omwille van de lange aansleep van de oorlog, bereikten via de media de huiskamers van het Amerikaanse volk. Deze realiteit had zo'n impact op de Amerikanen dat ze zich massaal tegen de Vietnamoorlog keerden en protestacties op gang kwamen. Het totale sterftecijfer van de Vietnamoorlog lag namelijk rond de 2.500.000 (Buzzell & Preston, 2007: 557). Er werden lessen getrokken uit de Vietnamoorlog (McQuail, 2000: 446; Brown, 2003: 44). De media moeten bij een toekomstige oorlog onder strikte controle staan zodat negatieve beelden en berichtgeving vermeden worden. Ook de oorlog met Irak mocht geen tweede Vietnam worden (Calabrese, 2005: 159). Door via de media een positief beeld op te hangen van deze oorlog met een snelle en succesvolle overwinning zonder dodelijke slachtoffers als resultaat, zou de steun van het Amerikaanse volk behouden blijven (Krebs & Lobasz, 2007: 448).

2.2.2.1 FoxNews en het patriottisme

Op 17 maart 2003 werd een ultimatum inzake ontwapening gesteld aan Irak door de Verenigde Staten (Western, 2005: 137). Omdat deze ontwapening op 19 maart 2003 nog steeds niet had plaatsgevonden, werd dit gezien als een overtreding van Resolutie 1441 en ging de oorlog, *Operation Iraqi Freedom*, tussen de Verenigde Staten, samen met zijn *Coalition of the Willing*, en Irak van start (Kutler, 2008: 644; Zarefsky, 2007: 297). Deze *Coalition of the Willing* bestond uit een 30-tal landen die ofwel militaire of verbale steun gaven. De Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk leverden de meeste troepen. Net zoals bij de oorlog met Afghanistan, berichtten de nieuwskanalen van de Amerikaanse televisienetwerken 24 uur op 24 en 7 dagen op 7 over de oorlog met Irak (Western, 2005: 116). Het televisienetwerk dat duidelijk de kant koos van de regering Bush en zeer positief stond tegenover een oorlog met Irak was Fox (Altheide & Grimes, 2005: 629; Arsenault & Castells, 2006: 295). Dit had niet enkel met zijn marktstrategie te maken. Bij FoxNews was er ook patriottisme te bespeuren (Calabrese, 2005: 168; John e.a., 2007: 200; Woodward, 2006: 346; Penn & Soloman, 2008). Aan het hoofd van FoxNews staat Roger Ailes. Ailes is een conservatieve republikein die meegewerkt heeft aan de verkiezingscampagnes van o.a. Nixon, Reagan en Bush senior. Sinds 2001, het jaartal dat ook de start betekende van de regeerperiode van president George W. Bush, deed er bij FoxNews dagelijks een memo de ronde. In deze memo stond welke berichten die dag in het nieuws aan bod moesten komen (*news selection process*) en op welke manier deze informatie overgebracht moest worden naar het publiek thuis (*news production*). Verder verkondigden de nieuwslezers openlijk hun

mening in verband met de oorlog in Irak, werden belangrijke militairen uitgenodigd als gast in de studio en werd de Amerikaanse vlag op alle mogelijke wijzen geïncorporeerd bij FoxNews. Zo was deze vlag bijvoorbeeld vastgepind op de kledij van nieuwslezers en correspondenten, was er een Amerikaanse vlag te bespeuren in de studio en werd beeldmateriaal vorm gegeven in de kleuren wit, blauw en rood. Wat betreft beeldmateriaal van de oorlog in Irak was hiernaar een grote vraag omwille van de permanente zendtijd (Matsaganis & Payne, 2005: 387).

2.2.2.2 Embedded journalism

Voor de start van de oorlog maakte het Pentagon duidelijk dat de oorlog met Irak één van de militaire operaties zou zijn in de Amerikaanse geschiedenis waarover het meest bericht zou worden (Graber, 2003: 34). Het Pentagon selecteerde hiervoor een 500-tal journalisten die een korte militaire training kregen (Matsaganis & Payne, 2005: 385; Altheide & Grimes, 2005: 629-630; Snow & Taylor, 2006: 405; Calabrese, 2005: 160; Kellner, 2004: 331). Dankzij deze training zouden de journalisten militairen kunnen vergezellen op het front. Verder zouden deze journalisten ook uitgenodigd worden voor briefings van bijvoorbeeld Minister van Defensie Rumsfeld. Deze journalisten kregen de naam *embedded journalists* en zorgden voor een continue stroom van informatie over de oorlog met Irak aan de 24-uur nieuwskanalen. De *embedded journalists* zouden in alle vrijheid kunnen beslissen welke informatie zij aanbieden aan de nieuwskanalen. Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen zouden bepaalde berichten gecontroleerd en eventueel achterwege worden gehouden. Deze werking van de media tijdens een oorlog was een hele vooruitgang. Tijdens de Golfoorlog van 1991 werd er namelijk gewerkt met een poolsysteem bestaande uit een 100-tal journalisten (Calabrese, 2005: 160; King & Lester, 2005: 623-624; Graber, 2003: 33). Van deze journalisten mochten er slechts een 20-tal het front betreden. Telkens deze journalisten informatie over de Golfoorlog wilden vrijgeven aan de media werden deze berichten en beelden eerst gecontroleerd en gecensureerd door de Amerikaanse regering. Tijdens en na de Golfoorlog werd het gebruik van dit poolsysteem dan ook zwaar bekritiseerd. Ondanks het positieve beeld dat opgehangen werd van *embedded journalism*, waren er ook hier verschillende bedenkingen (Matsaganis & Payne, 2005: 385; Altheide & Grimes, 2005: 621, 629-630; Calabrese, 2005: 167; King & Lester, 2005: 624; Graber, 2003: 33-34; Kellner, 2004: 332). *Embedded journalism* zou een indirecte manier geweest zijn van de regering Bush om de media te beïnvloeden en onder controle te houden. De prijs dat journalisten onbewust

moesten betalen voor de toegang tot het front was dat van objectiviteit. Journalisten leefden dag in dag uit samen met militairen op het front en waren voor hun veiligheid afhankelijk van hen. Journalisten zouden daarom sympathie tonen voor de militairen en emotioneel betrokken raken, waardoor kritische berichtgeving onmogelijk werd. In plaats van *embedded* te zijn op het front, waren de journalisten *in bed* met de militairen. Er werd geen omvattend beeld geschetst van de oorlog in Irak en de *embedded journalists* hadden ook geen oog meer voor de zware gevechten op het front. De journalisten waren geïnteresseerd in het levensverhaal van de militairen en waren voortdurend bezig met de communicatietechnologie om contact te houden met de nieuwsdienst. Verder waren de *embedded journalists* in de ban van de militaire technologie die op het front gebruikt werd en hadden zij geen oog voor zijn gevolgen zoals slachtoffers.

2.2.2.3 Mediaspektakels: de militaire technologie, Saving Private Lynch affair en Victory speech

De oorlog met Irak werd een waar militair mediaspektakel (Kellner, 2004: 331; Schmidt & Williams, 2008: 199). De oorlog in Irak ging op 19 maart 2003 van start met een luchtoffensief bestaande uit precisiebombardementen. Een dag later, op 20 maart 2003, startte men het grondoffensief. Als een soort *Blitzkrieg* reden tanks in de richting van de hoofdstad Bagdad. Er was een verering of idolatrie van de militaire technologie aan de gang (Penn & Soloman, 2008; Kellner, 2007a: 636). Precisiebombardementen vermeden burgerlijke slachtoffers en goed werkende tanks bespaarden levens van de militairen. Bovendien zou de perfectie van de Amerikaanse militaire technologie voor de overwinning zorgen. Buiten dat van de militaire technologie, waren er ook andere spektakels in de media. Twee mediaspektakels die het meest spraakmakend waren, waren de *Saving Private Lynch affair* en de *Victory speech*.

De *Saving Private Lynch affair* was één van de spectaculairste verhalen in de media (Snow & Taylor, 2006: 391; Kellner, 2004: 333). Jessica Lynch was één van de eerste *Prisoners Of War* (POW) waarover gesproken werd in de media. Er werden berichten verspreid dat Irakezen Lynch gevangen hielden en haar zelfs gemarteld hadden. Een week nadat Jessica Lynch gevangen was genomen, werd een poging ondernomen haar te redden uit de handen van de Irakezen. Van deze dramatische reddingsactie werden beelden genomen en verspreid via de media. Op deze beelden was te zien hoe militairen een ziekenhuis bestormden waar Lynch zich bevond en hoe Jessica Lynch vervolgens uit het ziekenhuis gered werd. De *Saving*

Private Lynch affair was het toonbeeld van de manier waarop nieuwsberichten vormgegeven werden. Na deze reddingsacties werden namelijk enkele personen van het ziekenhuispersoneel geïnterviewd en zij vertelden een heel ander verhaal. De Irakezen die Lynch gevangen hielden zouden twee dagen voor de zogenaamde redding het ziekenhuis verlaten hebben. De Amerikaanse militairen werden hiervan op de hoogte gebracht, maar bestormden toch met geweld het ziekenhuis. Dit allemaal voor enkele dramatische beelden.

Op 9 april 2003 kwam de hoofdstad Bagdad ten val en de dictator Saddam Hussein dook onder (King & Lester, 2005: 627; Kutler, 2008: 644; Kellner, 2007a: 637; Woodward, 2004: 349-350). Er werd een symbolisch einde gebracht aan het regime van Hussein. Een standbeeld van Hussein in het midden van een plein werd omvergehaald en vernietigd en het Iraakse volk kwam op straat om feest te vieren. Het Amerikaanse volk kon ook meegenieten van dit feest dankzij de rechtstreekse beelden via de nieuwsmedia. Op 1 mei 2003 werd vervolgens het einde van de zwaarste militaire gevechten in Irak aangekondigd (Patrick & Thrall, 2007: 110; Altheide & Grimes, 2005: 622, 630; Kellner, 2007a: 637; Pfiffner, 2004: 27; Woodward, 2006: 186-187; Woodward, 2004: 353). President Bush landde hiervoor met vliegtuig en in vlieguniform op het vliegdekschip van de *USS Abraham Lincoln*. Op dit schip werd vervolgens de *Victory* speech van de oorlog met Irak gegeven. Dit tafereel was gebaseerd op de bekendmaking van de overgave van Japan tijdens de Tweede Wereldoorlog op de *USS Missouri*. Om de woorden van de *Victory* speech extra kracht bij te zetten, was op de achtergrond een spandoek te zien met de woorden *Mission Accomplished* en was er een grote menigte, vooral bemanningsleden, aanwezig op het schip die zoals opgelegd met enthousiasme en luid applaus reageerden op de woorden van president Bush. Op 13 december 2003 werden beelden verspreid via de media van de ondergedoken dictator Saddam Hussein die gevangen genomen werd door Amerikaanse militairen. Het was de Amerikaans bestuurder in Irak Paul Bremer die het nieuws verkondigde aan het Amerikaanse publiek met de woorden '*Ladies and gentlemen, we got him!*' (Woodward, 2006: 275).

2.3 De Amerikaanse publieke opinie

2.3.1 Rally-round-the-flag

Nadat de terroristische aanslagen hadden plaatsgevonden op 11 september 2001, schaarden de Amerikanen zich achter president Bush voor leiderschap en bescherming (John e.a., 2007: 196). Uit een survey van Washington Post/ABC News bleek dat meer dan 90% van het

Amerikaanse volk na 9/11 vertrouwen had in president Bush en 64% in zijn regering (Brewer, Aday & Gross, 2003: 231, 249; Woodward, 2006: 81; Arsenault & Castells, 2006: 298). Voor 9/11 was er slechts bij de helft van de Amerikanen vertrouwen in hun president. Volgens het *National Opinion Research Center* (NORC) rees de voorkeur bij het publiek voor de Amerikaanse nationaliteit dan eender welke nationaliteit van 90 naar 97% (Brewer e.a., 2003: 234). Deze cijfers zijn een duidelijke indicatie van een *rally-round-the-flag effect* en patriotisme (John e.a., 2007: 201). Omwille van dit *rally effect* en patriotisme gaf het Amerikaanse volk steun aan het beleid van president Bush. De regering Bush was zich van dit alles bewust en zag dit als de kans om de argumentatie betreffende de oorlog met Irak naar voor te schuiven. De *politics of fear* miste hun effect duidelijk niet. Uit een opiniepeiling van het Pew Research Center was bijna 70% van de Amerikanen in oktober 2001 bezorgd om een nieuwe terroristische aanslag in de Verenigde Staten (The Pew Research Center for the People & the Press, 2009b). 50% had zelfs angst dat zichzelf of familieleden hiervan het slachtoffer zouden worden. In november 2001 betekende terrorisme voor 80% van het Amerikaanse volk de grootste dreiging voor de Verenigde Staten (Western, 2005: 110). Volgens opiniepeilingen van het Pew Research Center was 75% van het Amerikaanse publiek in 2003 van mening dat de wereld een gevaarlijke plaats was om in te wonen (Arsenault & Castells, 2006: 289). Dit in vergelijking met 50% voor 9/11.

Bijna 80% van de Amerikanen was in september 2001 er al van overtuigd dat Saddam Hussein op één of andere manier betrokken was bij 9/11 (Pfiffner, 2004: 26; Arsenault & Castells, 2006: 290). Dit waren opvallende resultaten van de Time/CNN poll omdat de regering Bush in 2001 Irak of Hussein nog niet ter sprake hadden gebracht. Na de *State of the Union of Axis of Evil* speech van januari 2002, was bijna 80% van het Amerikaanse volk volgens een opiniepeiling van het Pew Research Center van mening dat Irak WMD verborgen hield (The Pew Research Center for the People & the Press, 2009c). Uit een Gallup poll bleek dat 87% van de Amerikanen in de tweede helft van 2002 ervan overtuigd was dat Hussein banden had met Al-Qaeda (Western, 2005: 135; Zarefsky, 2007: 276). Opmerkelijk was dat iets meer dan de helft van het Amerikaanse volk volgens een CBS News poll zelfs dacht dat Saddam Hussein persoonlijk betrokken was bij de aanslagen van 9/11 (McAllister, 2006: 268; Kern e.a., 2003: 299). Ondanks de resultaten van de Gallup poll waarbij 70% van de Amerikanen vond dat de WMD van Irak een grote dreiging vormde voor de Verenigde Staten, ging slechts 55% begin januari 2003 akkoord met een oorlog in Irak (Western, 2005: 135; McAllister, 2006: 263). Net zoals de regering Bush gehoopt had, zorgde de Powell-verkoop begin februari 2003 ervoor dat alsmear meer Amerikanen een militaire aanval tegen Irak

gingen steunen. Een Newsweek poll sprak over 70% na de presentatie van Powell voor de Verenigde Naties. Volgens een USA Today/CNN/Gallup poll lag dit cijfer met 63% enkele percentages lager. Dankzij de argumentatie en het optreden van Bush en Powell, stond een grote meerderheid van het Amerikaanse volk achter een oorlog met Irak (Western, 2005: 110).

Van maart tot april 2003 begonnen de media nog een belangrijkere rol te spelen. De manier waarop de media berichtten over de oorlog had een positief effect op de publieke opinie inzake de oorlog met Irak. Tijdens de maanden april en mei met de val van Bagdad en de *Victory* speech steeg de Amerikaanse steun voor een oorlog in Irak volgens een opiniepeiling van het Pew Research Center zelfs naar 73% (The Pew Research Center for the People & the Press, 2009f). Dat de regering Bush de Amerikaanse nieuwsmedia onder controle hielden, was het publiek ontgaan. Uit een opiniepeiling van het Pew Research Center bleek bijna 80% van de Amerikanen van mening dat de mediaberichten omtrent de oorlog in Irak te vertrouwen waren en bijna 70% vond *embedded journalism* hierbij een positieve zaak (The Pew Research Center for the People & the Press, 2009d; The Pew Research Center for the People & the Press, 2009e). De werkelijkheid was anders en vooral de kijkers van FoxNews hielden er met 80% een vertekend beeld van de oorlog in Irak op na (Altheide & Grimes, 2005: 629; Calabrese, 2005: 166). Net zoals de regering Bush gehoopt had, was deze snelle en succesvolle militaire overwinning met de presidentsverkiezingen van 2004 in het vooruitzicht een positieve zaak voor president Bush. 70% van het Amerikaanse volk had namelijk nog steeds vertrouwen in hun president (The Pew Research Center for the People & the Press, 2009f).

2.3.2 Frame break

Aan deze euforie bij de regering Bush kwam slechts anderhalve maand na de *Victory* speech een einde. De naoorlogse periode in Irak liep niet zoals gepland. De argumentatie waarom een oorlog met Irak van belang was en het beeld dat van de eigenlijke oorlog opgehangen werd in de media, kwam hoe langer hoe meer onder vuur te liggen (Patrick & Thrall, 2007: 113; Altheide & Grimes, 2005: 634). Deze verschillende tegenstrijdige informatie die tijdens de naoorlogse periode bekend raakte, zorgde voor een *frame break*.

Er was geen enkel spoor van WMD of wapenprogramma's in Irak (Patrick & Thrall, 2007: 106; Phythian, 2006: 400; Putzel, 2006: 73). In januari 2004 publiceerde de *Carnegie Endowment for International Peace* (CEIP) een gedetailleerd rapport over WMD en

wapenprogramma's in Irak en de banden tussen Irak en het terroristische netwerk Al-Qaeda (Calabrese, 2005: 156-157; Chang & Mehan, 2008: 463). Voor dit rapport werden alle soorten documenten en informatie omtrent Irak opgevraagd en geanalyseerd. Deze verschillende informatie en documenten had de regering Bush voor de oorlog met Irak ook ter beschikking. De conclusies van CEIP stonden haaks op die van de regering Bush. Irak zou de WMD, die zij zozeggd nog in het bezit hadden, lang geleden vernietigd hebben zonder dit in documenten vast te leggen. Verder zou Irak niet de capaciteit hebben gehad om wapens te ontwikkelen. Tot slot waren er geen bewijzen dat het Iraakse regime met dictator Saddam Hussein banden had met Al-Qaeda. Hussein en de leider van Al-Qaeda Osama Bin Laden zouden zelfs vijanden van elkaar geweest zijn. Ook het *terrorism committee* van de VN vond geen enkele link tussen Al-Qaeda en Saddam Hussein (Pfiffner, 2004: 27). Zelfs al moest er een band bestaan hebben, zou dit nog altijd geen indicatie geweest zijn voor de betrokkenheid van Hussein bij de aanslagen van 9/11. Dat de regering Bush de informatie en documentatie misverstaan had, was echter moeilijk te geloven (Altheide & Grimes, 2005: 627). Volgens informatie dat in 2004 gelekt werd en dat de naam *Downing Street Memos* kreeg, gebruikte de regering Bush bewust gebrekkige informatie over WMD, wapenprogramma's en banden met Al-Qaeda en manipuleerde dit alles vervolgens om een preventieve militaire oorlog met Irak goed te praten (Kellner, 2007b: 132, 134; Woodward, 2004: 365). Uit een opiniepeiling van *Program for International Policy Attitudes* (PIPA) bleek dat gemiddeld 60% van het Amerikaanse volk geen geloof meer hechtte aan WMD, wapenprogramma's en banden met Al-Qaeda (Arsenault & Castells, 2006: 285). Dit was een groot verschil met juist voor de start van de oorlog, toen 80 à 90% van de Amerikanen in dit alles nog wel geloofden.

Deze preventieve militaire aanval, die nutteloos was zo bleek, veroorzaakte verder een naoorlogse periode in Irak die tien keer zo gewelddadig was geworden door een burgeroorlog dan de zware militaire operaties waarvan het einde in mei 2003 door president Bush werd aangekondigd (Woodward, 2006: 336). Deze naoorlogse periode in Irak kende niet enkel een hoge financiële kost voor de Verenigde Staten, maar vooral ook een hoge menselijke kost (Phythian, 2006: 400; Dolan & Cohen, 2006: 52). Volgens een opiniepeiling van januari 2004 vond meer dan 60% van het Amerikaanse volk het aantal dodelijke militaire slachtoffers onaanvaardbaar (Patrick & Thrall, 2007: 107). Dit was een verdubbeling sinds de invasie in Irak. Het sterftcijfer van Amerikaanse militairen in Irak werd eind 2004 geschat op 1400 (Iraq Coalition Casualty Count, 2008). Dit was echter niets in vergelijking met de menselijke kost die Irak moest betalen. Het dodental van Iraakse burgers bedroeg in 2005 volgens *Iraq Body Count* (IBC) 25.000 (Iraq Body Count, 2009). Dit is echter maar een schatting. Het

totale sterftcijfer blijft tot op vandaag onzeker. Het grote aantal burgerslachtoffers stond haaks op de argumentatie van de regering Bush dat het Iraakse volk bevrijd moest worden van de dictator Saddam Hussein en dat hierdoor het leven van het Iraakse volk aanzienlijk verbeterd zou worden. Het *evil* was in december 2003 uit Irak verwijderd, maar brutale en gewelddadige taferelen bleven voor de Irakezen dagelijkse kost.

Op 28 april 2004 zond het CBS nieuwsprogramma *60 Minutes II* beelden uit van foto's waarop te zien was hoe Iraakse gevangenen in de Abu Ghraib gevangenis zwaar vernederd en misbruikt werden door Amerikaanse militairen die hier duidelijk plezier aan beleefden (Woodward, 2006: 275, 305; Maggio, 2007: 818-819; Putzel, 2006: 70). Niet enkel televisie, maar ook het internet en kranten besteedden aandacht aan deze foto's. 3/4de van het Amerikaanse volk had volgens het Pew Research Center de Abu Ghraib foto's onder ogen gekregen (The Pew Research Center for the People & the Press, 2009g). De *Manichean dichotomy* waarbij de Verenigde Staten als *good* en Hussein als *evil* bestempeld werd en dat gebruikt werd in de *politics of fear* van de regering Bush, kwam door de Abu Ghraib foto's in gevaar (Smith & Dionisopoulos, 2008: 308-309, 313-314, 316-317; Patrick & Thrall, 2007: 109). Deze foto's waren het bewijs dat de Verenigde Staten net zoals Hussein tot slechte dingen in staat waren. De Amerikaanse militairen waren namelijk de vertegenwoordigers van de Verenigde Staten in Irak. De regering Bush moest aan *damage control* doen, wilde men de *Manichean dichotomy* intact houden. De enkele militairen die te zien waren op de foto's werden geïsoleerd van de andere Amerikaanse militairen in Irak die hun werk wel goed deden en de praktijken die deze militairen op de foto's stelden, stonden in schril contrast met de Amerikaanse waarden. Deze militairen werden met andere woorden de zondebok. De regering Bush bood daarom ook geen verontschuldiging aan. Verder werd door de regering Bush het woord marteling vermeden omdat enkel de dictator Saddam Hussein en zijn regime tot zulke praktijken in staat waren. Ondanks deze poging tot *damage control* van de Abu Ghraib foto's was de overige tegenstrijdige informatie die de *frame break* veroorzaakte zo overweldigend, dat het voor de regering Bush onmogelijk werd om al deze informatie een halt toe te roepen. Berichten afkomstig van internationale televisienetwerken zoals Al Jazeera, het internet of *unilateral journalists* vielen niet te controleren (Kellner, 2007a: 638). Deze informatie bereikte het Amerikaanse volk en de angst ontstond bij de regering Bush dat de Amerikanen vraagtekens gingen plaatsen bij de oorlog in Irak (Schmidt & Williams, 2008: 191-192). Dit zou wel eens negatieve gevolgen kunnen hebben voor president Bush tijdens de verkiezingen van 2004 (McAllister, 2006: 270).

2.3.3 De Amerikaanse presidentsverkiezingen van 2004

Ondanks deze *frame break* bleek volgens het Pew Research Center het Amerikaanse volk met 52% in juni 2004 nog steeds vertrouwen te hebben in president Bush en 55% vond dat een oorlog met Irak nog altijd de juiste beslissing was geweest (The Pew Research Center for the People & the Press, 2009h). De *frame break* had slechts een daling veroorzaakt van 20%. George W. Bush won met 51,2% de presidentsverkiezingen in 2004 van zijn tegenstander Senator John Kerry (Campbell, 2005: 219; McAllister, 2006: 260; Woodward, 2006: 345). Deze positieve uitkomst voor Bush kende een belangrijke oorzaak, namelijk dat van *priming* (McAllister, 2006: 270). De Senator John Kerry legde in zijn verkiezingscampagne vooral de nadruk op socio-economische problemen zoals gezondheidszorg en de begroting (McAllister, 2006: 273-274; Golan e.a., 2007: 437-438). De thema's veiligheid en *War on Terror* hadden de politieke agenda van de regering Bush de afgelopen drie jaar gedomineerd en ook tijdens de verkiezingscampagne waren dit de centrale thema's (Matsaganis & Payne, 2005: 387; Spielvogel, 2005: 552; Kellner, 2004: 336). Ook bij het publiek stonden deze twee thema's nog steeds bovenaan de agenda. Het Amerikaanse volk had ondanks de *frame break* respect voor president Bush omdat hij sinds 9/11 de strijd tegen terreur was aangegaan. President Bush had met andere woorden hieromtrent een positief imago opgebouwd (McAllister, 2006: 261). Verder was de *War on Terror* in 2004 nog niet ten einde gekomen en het Amerikaanse publiek had meer vertrouwen in George W. Bush dan in John Kerry om de strijd tegen terreur verder aan te vatten en er een succesvolle overwinning van te maken. In januari 2005 ging voor president Bush zijn tweede ambtstermijn van start.

Besluit

Dankzij de case-study omtrent de oorlog in Irak van maart 2003 waarbij gefocust werd op het overtuigen van het Amerikaanse volk door de regering Bush, en bijhorend theoretisch kader werden in eerste instantie de deelvragen van deze masterproef beantwoord.

De *think tank Project for the New American Century* (PNAC), gesticht in 1991 na de eerste Golfoorlog, en zijn leden genaamd de *neoconservatives* zagen een duidelijke rol weggelegd voor de Verenigde Staten en maakten hun visie en plannen werkelijkheid via *political agenda-building*. De regering Bush nam dit, vooral dankzij het *trigger event* 9/11, over en werd bekend als de Bush Doctrine. Via de *War on Terror* toonde de regering Bush aan dat de Verenigde Staten een militaire supermacht waren en unilateraal te werk gingen. Een belangrijk onderdeel van deze *War on Terror* was de oorlog met Irak die van start ging in maart 2003. Voornamelijk vijf belangen lagen aan de basis van deze oorlog: het onder vuur leggen van de Verenigde Naties (VN) en hun multilaterale werking, *bandwagoning* van andere regimes in het Midden-Oosten, het vrijwaren van het belangrijkste economische belang van de Verenigde Staten, namelijk olie, het bewaren van de machtige positie van de Verenigde Staten in het Midden-Oosten via het beschermen van de bondgenoot Israël en een positieve uitkomst voor president Bush tijdens de verkiezingen van 2004.

Voordat er militair opgetreden kon worden, moest de regering Bush aandacht schenken aan de Amerikaanse publieke opinie. De Vietnamoorlog had de Amerikaanse regering namelijk heel wat bijgeleerd. Het publiek zal een oorlog pas steunen wanneer dit een noodoplossing is, er duidelijk verstaanbare redenen zijn waarom een militaire operatie noodzakelijk is en dit snel en succesvol overwonnen wordt zonder het maken van slachtoffers. De bovenvermelde belangen waren niet geschikt om het Amerikaanse volk te overtuigen van de noodzaak van de oorlog met Irak en de regering Bush stelde een sterke *frame* of argumentatie op. 9/11 was de *key event* voor de regering Bush om de publieke opinie te *framen* en gebruikte hierbij als context een *politics of fear*. In de eerste plaats werd de *fear* van het Amerikaanse volk gestimuleerd via een ontworpen *threat meter* dat aantoonde dat terreur juist om de hoek lag en het gebruik van een *Manichean dichotomy* dat de wereld onderverdeelde in *good* (de Verenigde Staten) en *evil* (de terroristen). Vervolgens werden de schurkenstaten Iran, Noord-Korea en Irak, ook bekend als *Axis of Evil*, onder de noemer terrorist geplaatst. Langzamerhand deed de regering Bush aan *frame shifting* waardoor Irak op de voorgrond kwam te liggen en, omwille van enkele verontrustende feiten, een hoofdrol begon te spelen in

de *War on Terror*. Ten eerste beschikten de dictator Saddam Hussein en zijn Iraakse regime bijna over nucleaire wapens en beschikten zij al over biologische en chemische wapens. Verder had Hussein banden met het terroristische netwerk Al-Qaeda, het brein achter de aanslagen van 9/11. Omwille van het *evil* karakter van Hussein zou deze dictator er niet voor terug deinzen de *Weapons of Mass Destruction* (WMD) te overhandigen aan terroristen en zullen zij dit vervolgens inzetten bij een volgende aanslag op de Verenigde Staten. Een militaire ingreep in Irak was de enige oplossing en niet langer preventief, maar pre-emptief.

De regering Bush zag de nieuwsmedia als belangrijk hulpmiddel en deed aan *media-agenda-building* en *news management*. De regering Bush beïnvloedde de nieuwsmedia op een directe manier om de argumentatie tot bij het Amerikaanse volk te brengen tijdens de aanloop naar de oorlog. De regering Bush, de belangrijkste informatiebron sinds de aanslagen van 9/11, verspreide via verschillende speeches boodschappen die bestonden uit een *built-in frame*. Om vervolgens duidelijk te maken aan het Amerikaanse volk dat de oorlog met Irak vlot en succesvol verliep zonder slachtoffers, werden de nieuwsmedia op een indirecte manier beïnvloed. De regering Bush schakelde *embedded journalists* in om de nieuwskanalen 24 uur op 24 en 7 dagen op 7 te voorzien van weinig omvattende, betrouwbare en objectieve informatie over de oorlog. Ook werden verschillende mediaspektakels gebruikt om de aandacht van het Amerikaanse volk naar zich toe te trekken. Buiten deze directe en indirecte beïnvloeding had de regering Bush ook een belangrijke bondgenoot bij de nieuwsmedia, genaamd FoxNews. Dit nieuwskanaal respecteerde omwille van zijn marktstrategie de vraag van het publiek en behaalde daarom de hoogste kijkcijfers. Ook was er duidelijk sprake van patriottisme bij FoxNews. Dit alles zorgde voor nieuwsberichten, uitgezonden door FoxNews, in het voordeel van de regering Bush.

De *politics of fear* miste hun effect niet op de publieke opinie. Meteen na de aanslagen van 9/11 was er sprake van een *rally-round-the-flag effect* en patriottisme bij het Amerikaanse volk. De Amerikanen schaarden zich achter president Bush en zijn regering en een grote meerderheid van Amerikanen hechte geloof aan de argumentatie en gaf vervolgens steun aan de oorlog met Irak. Dankzij de snelle en succesvolle militaire operatie steeg de steun aan de oorlog nog meer en had het Amerikaanse volk in mei 2003 nog steeds een groot vertrouwen in president Bush. Maar de naoorlogse periode verliep niet zoals gepland door de regering Bush en verschillende negatieve en tegenstrijdige informatie zorgde voor een *frame break*. Zo was er geen enkel spoor van WMD in Irak, waren er geen bewijzen dat het Iraakse regime met dictator Saddam Hussein banden had met Al-Qaeda en kende de naoorlogse periode in Irak, buiten een financiële kost, ook een hoge menselijke kost voor de Verenigde Staten en

vooral voor Irak. De steun aan de oorlog met Irak en het vertrouwen in president Bush van het Amerikaanse volk nam hierdoor af. President George W. Bush werd echter in 2004, dankzij het effect van *priming*, toch herverkozen.

Dankzij deze bevindingen kan een duidelijk antwoord geformuleerd worden op de hoofdvraag van deze masterproef. Via de politieke communicatiestrategie *second level agenda-setting* heeft de regering Bush de Amerikaanse bevolking overtuigd van de legitimiteit van de oorlog in Irak van maart 2003. Procesmatig heeft de regering Bush met zijn politieke agenda, via de media-agenda van de nieuwsmedia, de publieke agenda en opinie van het Amerikaanse volk kunnen *framen* en *primen*. Dit is enerzijds indrukwekkend, maar anderzijds ook zorgbarend omdat hierdoor een nutteloze oorlog gevoerd werd waarvan de Amerikaanse bevolking de kosten moest dragen en hiervoor verschillende levens opgeofferd werden. Deze masterproef geeft daarom het publieksgericht advies niet alles te geloven wat men te zien of te horen krijgt van het politieke niveau via de nieuwsmedia. De werkelijkheid is vaak helemaal anders dan dat men doet uitschijnen.

Er bestaan verschillende suggesties voor toekomstig onderzoek. Zo zouden in eerste instantie enkele beperkingen, zoals vermeld in de inleiding, weggewerkt kunnen worden. Door de tijdsperiode te verruimen, zou ook de tweede ambtstermijn van de regering Bush opgenomen kunnen worden in dit onderzoek. Vandaag, anno 2009, zijn Amerikaanse troepen, ondanks de benoeming van een Iraakse regering en eerste minister, nog steeds aanwezig in het onstabiele en onveilige Irak (Rabaey, 24/1/2009). Hoe de regering Bush hierover gecommuniceerd heeft via de nieuwsmedia en welk effect dit alles had op de Amerikaanse publieke opinie zou een verlenging kunnen zijn van de hoofdvraag van deze masterproef. Ook zouden andere Amerikaanse nieuwskanalen en andere soorten media zoals kranten en het internet opgenomen kunnen worden in het onderzoek. Ten tweede kunnen er ook enkele vergelijkende analyses gemaakt worden als toekomstige onderzoeken. In deze masterproef werd vermeld dat de Verenigde Staten samen met de *Coalition of the Willing* een militaire operatie startten in Irak. Een vergelijkende analyse van de manier waarop bijvoorbeeld de regering Blair het Britse volk en de regering Bush het Amerikaanse volk hebben overtuigd van de legitimiteit van de oorlog in Irak van maart 2003 lijkt dan ook interessant. Ook werden er in deze masterproef andere oorlogen vermeld die in het verleden gevoerd werden door de Verenigde Staten. Een vergelijkende analyse van de manier waarop de Amerikaanse regeringen telkens haar bevolking heeft overtuigd van de legitimiteit van oorlogen zoals de Golfoorlog van 1991 en de oorlog met Irak van 2003 zou ook kunnen zorgen voor interessante onderzoeksresultaten.

Bibliografie

Wetenschappelijke artikels:

ALTHEIDE, D.L. & GRIMES, J.N. (2005), 'War Programming: The Propaganda Project and the Iraq War' in *The Sociological Quarterly*, 46: 617-643.

ARSENAULT, A. & CASTELLS, M. (2006), 'Conquering the Minds, Conquering Iraq. The Social Production of Misinformation in the United States – a Case Study' in *Communication & Society*, 9, 3: 284-307.

BUZZELL, E. & PRESTON, S.H. (2007), 'Mortality of American Troops in the Iraq War' in *Population and Development Review*, 33, 3: 555-566.

CALABRESE, A. (2005), 'U.S. Media and the Justification of the Iraq War' in *Television & New Media*, 6, 2: 153-175.

CAMPBELL, J.E. (2005), 'Why Bush Won the Presidential Election of 2004: Incumbency, Ideology, Terrorism and Turnout' in *Political Science Quarterly*, 120, 2: 219-241.

CHANG, G.C. & MEHAN, H.B. (2008), 'Why We Must Attack Iraq: Bush's Reasoning Practices and Arguments System' in *Discourse & Society*, 19, 4: 453-482.

CHRISTIE, T.B. (2006), 'Framing Rationale for the Iraq War. The Interaction of Public Support with Mass Media and Public Policy Agendas' in *The International Communication Gazette*, 68, 5-6: 519-532.

CROTTY, W. (2003), 'Presidential Policymaking in Crisis Situations: 9/11 and Its Aftermath' in *The Policy Studies Journal*, 31, 3: 451-646.

DOLAN, C.J. & COHEN, D.B. (2006), 'The War About the War: Iraq and the Politics of National Security Advising in the G.W. Bush Administration's First Term' in *Politics & Policy*, 34, 1: 30-64.

DUNN, D.H. (2003), 'Myths, Motivations and 'Misunderestimations': the Bush Administration and Iraq' in *International Affairs*, 79, 2: 279-297.

- FERRARI, F. (2007), 'Metaphor at Work in the Analysis of Political Discourse: Investigating a 'Preventive War' Persuasion Strategy' in *Discourse & Society*, 18, 5: 603-625.
- GOLAN, G.J., KIOUSIS, S.K. & MCDANIEL, M.L. (2007), 'Second-Level Agenda Setting and Political Advertising. Investigating the Transfer of Issue and Attribute Saliency During the 2004 US Presidential Election' in *Journalism Studies*, 8, 3: 432-443.
- HARCUP, T. & O'NEILL, D. (2001), 'What Is News? Galtung and Ruge Revisited' in *Journalism Studies*, 2, 2: 261-280.
- JOHN, S.L., DOMKE, D., COE, K. & GRAHAM, E.S. (2007), 'Going Public, Crisis after Crisis: The Bush Administration and the Press from September 11 to Saddam' in *Rhetoric & Public Affairs*, 10, 2: 195-220.
- KELLNER, D. (2004), 'Media Propaganda and Spectacle in the War on Iraq: A Critique of U.S. Broadcasting Networks' in *Cultural Studies-Critical Methodologies*, 4, 3: 329-338.
- KELLNER, D. (2007a), 'Bushspeak and the Politics of Lying: Presidential Rhetoric in the "War on Terror"' in *Presidential Studies Quarterly*, 37, 4: 622-645.
- KELLNER, D. (2007b), 'Lying in Politics: The Case of George W. Bush and Iraq' in *Cultural Studies-Critical Methodologies*, 7, 2: 132-144.
- KERTON-JOHNSON, N. (2008), 'Justifying the Use of Force in a Post-9/11 World: Striving for Hierarchy in International Society' in *International Affairs*, 84, 5: 991-1007.
- KING, C. & LESTER, P.M. (2005), 'Photographic Coverage During The Persian Gulf and Iraqi Wars in Three U.S. Newspapers' in *J&MC Quarterly*, 82, 3: 623-637.
- KIOUSIS, S. & WU, X. (2008), 'International Agenda-Building and Agenda-Setting' in *The International Communication Gazette*, 70, 1: 58-75.
- KLAEHN, J. (2002), 'A Critical Review and Assessment of Herman and Chomsky's 'Propaganda Model'' in *European Journal of Communication*, 17, 2: 147-182.
- KREBS, R.R. & LOBASZ, J.K. (2007), 'Fixing the Meaning of 9/11. Hegemony, Coercion, and the Road to War in Iraq' in *Security Studies*, 16, 3: 409-451.

KUTLER, G. (2008), 'U.S. Military Fatalities in Iraq: A Perspective on Year 5' in *Orbis*, 52, 4: 643-656.

MAGGIO, J. (2007), 'The Presidential Rhetoric of Terror: The (Re)Creation of Reality Immediately after 9/11' in *Politics & Policy*, 35, 4: 810-835.

MATSAGANIS, M.D. & PAYNE, J.G. (2005), 'Agenda Setting in a Culture of Fear. The Lasting Effects of September 11 on American Politics and Journalism' in *American Behavioral Scientist*, 49, 3: 379-392.

MCALLISTER, I. (2006), 'A War Too Far? Bush, Iraq, and the 2004 U.S. Presidential Election' in *Presidential Studies Quarterly*, 36, 2: 260-280.

MCCARTNEY, P.T. (2004), 'American Nationalism and U.S. Foreign Policy from September 11 to the Iraq War' in *Political Science Quarterly*, 19, 3: 399-423.

MCCOMBS, M. (2005), 'A Look at Agenda-Setting: Past, Present and Future' in *Journalism Studies*, 6, 4: 543-557.

PATRICK, B.A. & THRALL, A.T. (2007), 'Beyond Hegemony: Classical Propaganda Theory and Presidential Communication Strategy After the Invasion of Iraq' in *Mass Communication & Society*, 10, 1: 95-118.

PEAKE, J.S. & ESHBAUGH-SOHA, M. (2008), 'The Agenda-Setting Impact of Major Presidential TV Addresses' in *Political Communication*, 25: 113-137.

PIFFNER, J.P. (2004), 'Did President Bush Mislead the Country in His Arguments for War with Iraq?' in *Presidential Studies Quarterly*, 34, 1: 25-46.

PHYTHIAN, M. (2006), 'The Perfect Intelligence Failure? U.S. Pre-War Intelligence on Iraqi Weapons of Mass Destruction' in *Politics & Policy*, 34, 2: 400-424.

PUTZEL, J. (2006), 'Cracks in the US Empire: Unilateralism, the 'War on Terror' and the Developing World' in *Journal of International Development*, 18: 69-85.

SCHEUFELE, D.A. & TEWKSBURY, D. (2007), 'Framing, Agenda-Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models' in *Journal of Communication*, 57: 9-20.

SCHMIDT, B.C. & WILLIAMS, M.C. (2008), 'The Bush Doctrine and the Iraq War: Neoconservatives Versus Realists' in *Security Studies*, 17: 191-220.

SMITH, C.M. & DIONISOPOULOS, G.N. (2008), 'The Abu Ghraib Images: "Breaks" in a Dichotomous Frame' in *Western Journal of Communication*, 72, 3: 308-328.

SNOW, N. & TAYLOR, P.M. (2006), 'The Revival of the Propaganda State. US Propaganda at Home and Abroad since 9/11' in *The International Communication Gazette*, 68, 5-6: 389-407.

SNYDER, R.S. (2003), 'The Myth of Preemption: More Than a War Against Iraq' in *Orbis*, 47, 4: 653-660.

SOROKA, S.N. (2003), 'Media, Public Opinion, and Foreign Policy' in *Press/Politics*, 8, 1: 27-48.

SPIELVOGEL, C. (2005), "'You Know Where I Stand": Moral Framing of the War on Terrorism and the Iraq War in the 2004 Presidential Campaign' in *Rhetoric & Public Affairs*, 8, 4: 549-570.

WEAVER, D.H. (2007), 'Thoughts on Agenda Setting, Framing, and Priming' in *Journal of Communication*, 57: 142-147.

WESTERN, J. (2005), 'The War over Iraq: Selling War to the American Public' in *Security Studies*, 14, 1: 106-139.

YOUNG, J.R. (2003), 'The Role of Fear in Agenda Setting by Television News' in *American Behavioral Scientist*, 46, 12: 1673-1695.

ZAREFSKY, D. (2007), 'Making the Case for War: Colin Powell at the United Nations' in *Rhetoric & Public Affairs*, 10, 2: 275-302.

Boeken:

APPLEGATE, E. (1996), *Print and broadcast journalis. A critical examination*, London: Praeger, 211 p.

DEARING, J.W. & ROGERS, E.M. (1996), *Agenda-Setting*, London: Sage Publications, 139 p.

MCQUAIL, D. (2000), *McQuail's Mass Communication Theory*, London: Sage Publications, 542 p.

WOODWARD, B. (2004), *Het Aanvalsplan*, Amsterdam: Uitgeverij Balans, 384 p.

WOODWARD, B. (2006), *State of Denial*, London: Simon & Schuster, 560 p.

Verzamelwerk:

BREWER, P., ADAY, S. & GROSS, K. (2003), 'Rallies All Around: The Dynamics of System Support', 229-254 in NORRIS, P., KERN, M. & JUST, M. (eds.), *Framing Terrorism. The News Media, the Government and the Public*, London: Routledge, 329 p.

BROWN, R. (2003), 'Clausewitz in the Age of CNN: Rethinking the Military-Media Relationship', 43-58 in NORRIS, P., KERN, M. & JUST, M. (eds.), *Framing Terrorism. The News Media, the Government and the Public*, London: Routledge, 329 p.

GRABER, D.A. (2003), 'Terrorism, Censorship and the 1st Amendment: In Search of Policy Guidelines', 27-42 in NORRIS, P., KERN, M. & JUST, M. (eds.), *Framing Terrorism. The News Media, the Government and the Public*, London: Routledge, 329 p.

HUDDY, L., FELDMAN, S., LAHAV, G. & TABER, C. (2003), 'Fear and Terrorism: Psychological Reactions to 9/11', 255-280 in NORRIS, P., KERN, M. & JUST, M. (eds.), *Framing Terrorism. The News Media, the Government and the Public*, London: Routledge, 329 p.

KERN, M., JUST, M. & NORRIS, P. (2003), 'The Lessons of Framing Terrorism', 281-302 in NORRIS, P., KERN, M. & JUST, M. (eds.), *Framing Terrorism. The News Media, the Government and the Public*, London: Routledge, 329 p.

NORRIS, P., KERN, M. & JUST, M. (2003), 'Framing Terrorism', 3-26 in Norris, P., KERN, M. & JUST, M. (eds.), *Framing Terrorism. The News Media, the Government and the Public*, London: Routledge, 329 p.

TRAUGOTT, M.W. & BRADER, T. (2003), 'Explaining 9/11', 183-202 in NORRIS, P., KERN, M. & JUST, M. (eds.), *Framing Terrorism. The News Media, the Government and the Public*, London: Routledge, 329 p.

Internetbronnen:

MCGANN, J.G. (2007), *The Global "Go-To Think Tanks". The Leading Public Policy Research Organizations in the World*, http://www.fpri.org/research/thinktanks/mcgann_globalgotothinktanks.pdf.

Iraq Body Count (2009), *A Dossier of Civilian Casualties in Iraq 2003-2005*, <http://www.iraqbodycount.org/analysis/reference/press-releases/12/>.

Iraq Coalition Casualty Count (2008), *U.S. Deaths by Month*, <http://icasualties.org/Iraq/USbyYear.aspx>.

Office of the Law Revision Council (2009), *Sec. 2656f. Annual Country Reports on Terrorism*, <http://uscode.house.gov/uscode-cgi/fastweb.exe?search>.

Project for the New American Century (2007), *Letter to President Clinton on Iraq*, <http://www.newamericancentury.org/iraqclintonletter.htm>.

The Pew Research Center for the People & the Press (2009a), *Bush and Public Opinion*, <http://people-press.org/report/478/bush-legacy-public-opinion>.

The Pew Research Center for the People & the Press (2009b), *Public Remains Steady in Face of Anthrax Scare*, <http://people-press.org/report/139/public-remains-steady-in-face-of-anthrax-scare>.

The Pew Research Center for the People & the Press (2009c), *Public Wants Proof of Iraqi Weapons Programs*, <http://people-press.org/report/170/public-wants-proof-of-iraqi-weapons-programs>.

The Pew Research Center for the People & the Press (2009d), *Public Confidence In War Efforts Falters*, <http://people-press.org/report/177/public-confidence-in-war-effort-falters>.

The Pew Research Center for the People & the Press (2009e), *TV Combat Fatigue on the Rise*, <http://people-press.org/report/178/tv-combat-fatigue-on-the-rise>.

The Pew Research Center for the People & the Press (2009f), *War Coverage Praised, But Public Hungry for Other News*, <http://people-press.org/report/180/war-coverage-praised-but-public-hungry-for-other-news>.

The Pew Research Center for the People & the Press (2009g), *Iraq Prison Scandal Hits Home, But Most Reject Troop Pullout*, <http://people-press.org/report/213/iraq-prison-scandal-hits-home-but-most-reject-troop-pullout>.

The Pew Research Center for the People & the Press (2009h), *Public Support for War Resilient*, <http://people-press.org/report/216/public-support-for-war-resilient>.

The White House (2009a), *President Delivers State of the Union Address*, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>.

The White House (2009b), *President Bush Outlines Iraqi Threat*, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.html>.

UN Security Council (2009), *Security Council Resolution 1441*, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/682/26/PDF/N0268226.pdf?OpenElement>.

Krantenartikels:

DE MORGEN (2008, 5 november), 'Bush blijft onzichtbaar op verkiezingsdag' in *De Morgen*, p. 6.

DE STANDAARD (2008a, 5 november), 'Nieuwe president erft niets dan problemen' in *De Standaard*, p. 2.

DE STANDAARD (2008b, 5 november), 'Hoop op verandering. Vijf redenen waarom Obama de beste keuze is' in *De Standaard*, p. 2.

ERKUL, A. (2008, 5 november), 'Waar de nieuwe president tegenaan kijkt: oorlogen, versplinterde relaties met Europa en een bodemloze financiële put' in *De Morgen*, p. 4.

RABAEY, M. (2009, 24 januari), 'Irak, land balancerend tussen hoop en vrees' in *De Morgen*, p. 16.

Videomateriaal:

PENN, S. & SOLOMAN, N. (2008, 5 november), *War made easy. How presidents and pundits keep spinning us to death* [Televisie-uitzending], Brussel: Vlaamse radio- en televisieomroep (VRT).